

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER ORGANLARININ İNSAN HAKLARI İLE İLİŞKİSİ

Arş. Grv. Tacettin ÇALIK*

ÖZET

İkinci Dünya Savaşı sonrasında, esas olarak uluslararası barış ve güvenliği sağlamak amacıyla kurulmuş olan Birleşmiş Milletler Örgütü, insanların doğuştan sahip oldukları temel hak ve özgürlüklere saygı gösterilmesinin sağlanmasını görev edinmiştir. Birleşmiş Milletler, BM Şartı'nda çeşitli şekillerde ifade edilen bu görevi, gerek sahip olduğu temel ve yardımcı organları vasıtasıyla, gerekse kendi bünyesinde oluşturulan bildiri ve sözleşmeler vasıtasıyla yerine getirmeye çalışmıştır. Birleşmiş Milletler ana organları olan Genel Kurul, Güvenlik Konseyi, Sosyal ve Ekonomik Konsey gibi organlar, esasında uluslararası barış ve güvenliğin sağlanması amacıyla oluşturulmuş olmakla birlikte, insan haklarının korunmasında ve geliştirilmesinde dolaylı etkiye sahiptirler. Genel Kurul ile Ekonomik ve Sosyal Konsey tarafından kurulan İnsan Hakları Komisyonu, İnsan Hakları Yüksek Komiserliği, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği, Kadınların Statüsü Komisyonu gibi organlar ise doğrudan insan haklarının geliştirilmesi ve korunması amacıyla kurulmuştur. Bu organlar yaptıkları faaliyetlerle insan haklarının korunmasında ve geliştirilmesinde gerçekten önemli bir yere sahiptirler.

Anahtar Kelimeler: İnsan hakları, Genel Kurul, Güvenlik Konseyi, Ekonomik ve Sosyal Konsey, İnsan Hakları Komisyonu, İnsan Hakları Yüksek Komiserliği.

* Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Milletlerarası Hukuk Anabilim Dalı Araştırma Görevlisi.

ORGANS OF THE UNITED NATIONS RELATIONSHIP BETWEEN HUMAN RIGHTS

ABSTRACT

After the Second World War, the United Nations Organization, founded for providing international peace and security, has taken providing respects for fundamental rights and freedoms on a duty. The United Nations has worked for this aim stated in the UN Charter through both basic and auxiliary bodies and declaration and conventions. Although The United Nations' basic bodies such as the General Assembly, the Security Council and the Economic and Social Council, was basically founded in order to ensure international peace and security, it has indirect effects on protecting and developing human rights. The Bodies such as the Commission On Human Rights, Office of the United Nations High Commissioner on Human Rights, Office of the United Nations High Commissioner for Refugees, the Commission on the Status of Women founded by the General Assembly and the Economic and Social Council, were directly founded to develop and protect the human rights. These Bodies has really an important role on protecting and improving human rights through their facilities.

Keywords: The human rights, the General Assembly, the Security Council, the Economic and Social Council, the Commission On Human Rights, the Office of the United Nations High Commissioner on Human Rights.

I. GENEL OLARAK

Birleşmiş Milletler, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ortaya çıkan bir hükümetler arası örgüttür. Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra kurulan Milletler Cemiyeti, İkinci Dünya Savaşı'nın çıkmasını önleyemeyerek uluslararası barış ve güvenliğin korunması görevinde başarısız olmuş ve

bu yüzden önemini yitirmiştir¹. Ayrıca, İkinci Dünya Savaşı'nın sonucunda Almanya ve Japonya'nın yenilmesinin ardından, galip devletler kendi önceliklerine ve güvenliklerine karşı yeni rakiplerin ortaya çıkmasını önlemek ve uluslararası istikrarı sağlamak için çalışmalarını sürdürmüşlerdir². Bu görevi üstlenecek yeni bir uluslararası örgüt kurmak için konferanslar düzenlenmiştir. Bunlardan biri olan San Francisco Konferansı'nda 50 devlet temsilcisinin imzaladığı Birleşmiş Milletler Şart'ı, 24 Ekim 1945'te yürürlüğe girmiştir³. Birleşmiş Milletler Şartı 111 maddeden ve 19 bölümden oluşmaktadır. Birleşmiş Milletler Şart'ına 70 maddelik Uluslararası Adalet Divanı Statüsü eklidir. Bu Statü BM Şartı'nın ayrılmaz bir parçası olarak kabul edilmektedir⁴.

Birleşmiş Milletler'in kurulması dünya tarihi açısından bir dönüm noktası olmuştur. İkinci Dünya Savaşı'ndan galip çıkan devletler, Birleşmiş Milletleri oluşturarak, savaş öncesinde ve esnasında kurmuş oldukları birlik ve dayanışmayı, savaş sonrasında da uluslararası düzeyde kurumsallaştırarak devam ettirmeyi başarmışlardır. Ayrıca, BM Şartı ile "insan hakları", uluslararası hukuk tarafından korunması gereken uluslararası bir mesele hüviyetine bürünmüştür⁵.

Birleşmiş Milletler, üye devletlerin toprak bütünlüğünün, siyasal bağımsızlığının ve milli egemenliğinin korunması ve bu çerçevede uluslararası barış ve güvenliğin devamı temelinde kurulmuş bir örgüttür⁶. Egemen devletlerin bir araya gelerek oluşturduğu Birleşmiş Milletler

¹ **BAEHR Peter R.**, "The United Nations", Encyclopedia Of Government And Politics, Vol: 2, (Editor: M. E. Hawkesworth, Maurice Kogan), 2001, s. 887.

² **VÄYRYNEN Raimo**, "Enforcement And Humanitarian Invention: Two Faces Of Colective Actions By The United Nations", Future Of The United Nations System: Potential For The Twenty-First Century, (Editor: Chadwick F. Alger), 1998, s.55.

³ **BAEHR**, s. 887.

⁴ Birleşmiş Milletler Şartı, Giriş Kısmı,

Tam Metin İçin Bkz. <http://www.ombudsman.gov.tr/contents/files/35501-Birlesmis-Milletler-Antlasmasi.pdf>, Erişim Tarihi, 15.9.2014.

⁵ **GEMALMAZ Mehmet Semih**, Ulusalüstü İnsan Hakları Hukukunun Genel Teorisine Giriş, 3. Baskı, İstanbul 2001, s. 311.

⁶ **International Commission On Intervention And State Sovereignty**, The Responsibility To Protect, December 2001, s. 13.

Örgütü, bir “dünya hükümeti” olmamakla birlikte, uluslararası uyumsuzlukların çözümlenmesine yardımcı olacak araçları sağlama ve insanlığı ilgilendiren sorunlarla ilgili politikalar üretme görevlerini yerine getirmektedir⁷.

Birleşmiş Milletleri kuran devletlerin en temel amacı, BM Şartı’nın 1. maddesinde de belirtildiği üzere “barışa yönelik tehditleri ortadan kaldırmak ya da saldırı veya barışın bozulmasına neden olacak başka eylemleri bastırmak üzere etkin ortak önlemler almak”tır. BM Şartı’nda şu üç amaçtan da söz edilmektedir⁸:

- i. Temelinde halkların hak eşitliği ve kendi kaderlerini kendileri belirlemesi ilkelerine saygı olan, devletlerarasındaki dostça ilişkileri geliştirmek ve dünya barışını sağlamak;
- ii. Sosyal, ekonomik, kültürel veya insancıl karakterdeki uluslararası problemlerin çözümünde ve insan haklarına saygının teşvik edilmesinde, geliştirilmesinde ve yükseltilmesinde uluslararası işbirliğini sağlamak;
- iii. Bütün bu ortak amaçlara ulaşılması için, milletlerin eylemlerinin uyumlu hale getirilmesinde bir merkez yapı olmak.

Ayrıca, BM Şartı’nın giriş kısmında belirtildiği üzere, Birleşmiş Milletler halklarının amaçlarından birisi de “tarif olunmaz acılar getiren savaş felaketinden gelecek kuşakları korumaya...temel insan haklarına olan inancı yeniden teyit etmeye...sosyal gelişme ve daha geniş bir özgürlük içinde daha iyi yaşama koşulları sağlamak”tır⁹. BM Şartı’nın 55. ve 56. maddeleri, Birleşmiş Milletler ve üye devletleri, yukarıda söz

⁷ **GÜLMEZ Mesut**, Birleşmiş Milletler Sisteminde İnsan Haklarının Korunması, Ankara 2004, s. 2.

⁸ Birleşmiş Milletler Şartı, m. 1/2-3-4.

⁹ **Birleşmiş Milletler**, “Profesyonel Eğitim Serileri: 4 - Ulusal İnsan Hakları Kurumları: İnsan Haklarının Korunması Ve Yaygınlaştırılması İçin Ulusal Kurumların Oluşturulması Ve Güçlendirilmesi İçin El Kitabı-1995”, Çeviren: Veysel Eşsiz, İnsan Hakları Merkezi Yayını, s. 2.

edilen amaçları gerçekleştirme konusunda, gerek bireysel anlamda gerekse işbirliği içinde hareket etmekten sorumlu tutmuştur¹⁰. Şöyle ki, 55. maddeye göre, Birleşmiş Milletler ırk, din, dil, cinsiyet ayrımı gözetmeksizin bütün insanlar için, insan haklarına ve temel hak ve özgürlüklere saygıyı kolaylaştırmakla yükümlüdür. Bununla birlikte, 56. maddeye göre, üye devletler de söz konusu amaçlara ulaşmak için, gerek birlikte gerekse ayrı ayrı, Birleşmiş Milletler ile işbirliği halinde hareket etmekle yükümlüdür¹¹. Bütün bu düzenlemeler göz önünde bulundurulduğunda, insan haklarının korunması ve geliştirilmesi bakımından, dünya genelinde bir dayanışmanın gerekliliği ve Birleşmiş Milletler'in bu amacın gerçekleştirilmesinde sahip olduğu büyük önem açık bir şekilde anlaşılmaktadır¹².

BM Şartı'nın 1. maddesinde belirtildiği üzere, “insan haklarına saygıyı geliştirmek ve teşvik etmek”, BM'nin temel amaçlarından biridir¹³. Ayrıca, BM Şartı'nın başlangıç kısmında, “BM halklarının insanların temel haklarına olan inançlarını yeniden ilan etmekte kararlı olduklarının” belirtilmesi, insan haklarının uluslararası düzeyde korunmasının BM'nin amaçları arasında olduğuna dair tamamlayıcı bir dayanak niteliğindedir. Dahası, BM organlarının ortaya koymuş olduğu uygulamalar da¹⁴, insan haklarının korunmasının bir amaç olarak kabul edildiğinin bir göstergesidir¹⁵.

BM Şartı'nın birinci maddesinde belirtildiği üzere, “barışın bozulmasına yol açabilecek nitelikteki uluslararası uyuşmazlık veya

¹⁰ **ALGAN Bülent/TİRYAKİ Refik**, “Uluslararası Hukuk Açısından Uluslararası Organizasyonlar Ve İnsan Haklarının Korunması: Birleşmiş Milletler Örneği”, *Avrasya Dosyası*, BM Özel, İlkbahar 2002, Cilt: 8, Sayı: 1, s. 108.

¹¹ **KALABALIK**, s. 386.

¹² **ALGAN/TİRYAKİ**, s. 108.

¹³ İnsan haklarının korunmasının ve teşvik edilmesinin, BM'nin temel amaçlarından biri olduğunun dayanakları için bkz. **GÖÇER Mahmut**, *İnsan Haklarının Korunması ve Birleşmiş Milletler*, Ankara 2009, s. 9-11.

¹⁴ Genel Kurul'un insan haklarına ilişkin aldığı kararlar, Ekonomik ve Sosyal Konsey'in oluşturduğu komisyon ve komiteler ile insan haklarına ilişkin anlaşmalar bu konuda örnek verilebilir.

¹⁵ **GÖÇER**, s. 10-11.

durumların düzeltilmesini ya da çözümlenmesini barışçıl yollarla, adalet ve uluslararası hukuk ilkelerine uygun olarak gerçekleştirilmesi”, Birleşmiş Milletler’in “uluslararası barış ve güvenliği korumak” amacına ulaşmada ilk önce başvurulması gereken yol olarak belirtilmiştir¹⁶. Ayrıca, Birleşmiş Milletler ve üye devletler söz konusu amaçlara ulaşmak için, BM Şartı’nda sayılan ilkelere uygun hareket etmek yükümlülüğü altındadırlar¹⁷. Bu ilkeler¹⁸:

- i. Bütün üye devletlerin egemen eşittirler;
- ii. Üye devletler andlaşmadan doğan yükümlülüklerini iyi niyetle yerine getirilmelidir;
- iii. Uluslararası uyuşmazlıklar barışçıl yollarla çözümlenmelidir;
- iv. Üye devletler, gerek diğer devletlerin ülke bütünlüğüne ve siyasal bağımsızlığına karşı, gerekse Birleşmiş Milletler’in amaçları ile bağdaşmayacak şekilde kuvvet kullanma tehdidinde ya da kuvvet kullanılmasına başvurmamalıdır;
- v. Üye devletler, Birleşmiş Milletler Şartı’na uygun olarak alınacak her türlü örgüt eylem ve kararına yardımcı olmakla ve yükümlüdürler;
- vi. Birleşmiş Milletler üyesi olmayan devletlerin de olabildiğince uluslararası barış ve güvenliğin korunmasına katılması sağlanmalıdır;
- vii. Birleşmiş Milletler, üye devletlerin ulusal yetkisine giren konulara karışmamalıdır.

II. BM ORGANLARI VE İNSAN HAKLARI

BM Şartı’nda belirtildiği üzere, Birleşmiş Milletler’in ana organları Genel Kurul, Güvenlik Konseyi, Vesayet Konseyi, Genel Sekreterlik, Ekonomik ve Sosyal Konsey ve Uluslararası Adalet Divanı’dır¹⁹. Bununla birlikte, Sosyal ve Ekonomik Konsey tarafından oluşturulan komite ve

¹⁶ Birleşmiş Milletler Şartı, m. 1/1.

¹⁷ Birleşmiş Milletler Şartı, m. 2.

¹⁸ Birleşmiş Milletler Şartı, m. 2.

¹⁹ Birleşmiş Milletler Şartı, m. 7.

komisyonlar, BM Şartı'nın 57. maddesi²⁰ uyarınca, BM'ye bağlı tali organlar olarak kabul edilmektedir. Neredeyse bütün Birleşmiş Milletler organları, bir şekilde insan haklarının korunmasına dâhil olmuştur. Yine de, Birleşmiş Milletler insan hakları örgütsel yapısında, bazı anahtar organlar, doğrudan insan haklarının korunmasından sorumlu tutulmuşlardır²¹. Bu organlardan bazıları, İnsan Hakları Komisyonu, İnsan Hakları Yüksek Komiserliği, Kadınların Statüsü Komisyonu ve Irk Ayırımının Ortadan Kaldırılması Komitesi'dir.

A. Genel Kurul

Genel Kurul, tüm üye devletlerin temsil edildiği, bir “uluslararası parlamentodur”. Bütün üye devletlerden oluşan Genel Kurul'da, her üye devletin en çok beş temsilcisi yer alır ve her üye devlet eşit oy hakkına sahiptir²². Genel Kurul, Güvenlik Konseyi'nin görev alanına girmeyen bütün konularda yetkilidir²³. Genel Kurul'un vermiş olduğu kararlar kural olarak tavsiye niteliğinde olmakla birlikte, Kurulun Güvenlik Konseyi dışındaki Örgüt organlarına ilişkin kararlarının büyük bir bölümü bağlayıcı niteliktedir²⁴.

İnsan hakları konusunda esas yetkili organ Genel Kurul'dur. Şöyle ki, Genel Kurul “insan hakları ve temel hak ve özgürlüklerin gerçekleştirilmesinde... çalışmalar başlatmak ve tavsiyelerde bulunmak”la yetkilendirilmiştir²⁵. 193 devletin temsilcilerinden oluşan Genel Kurul,

²⁰ Birleşmiş Milletler Şartı m. 57- “1- Hükümetler arası anlaşmalarla kurulan ve kendi kuruluş belgeleri gereğince ekonomik, sosyal, kültürel alanlarla eğitim ve sağlık alanlarında ve bunlarla ilgili başka alanlarda geniş uluslararası yetkileri bulunan uzmanlık kuruluşları, 63. madde uyarınca Birleşmiş Milletler'e bağlanacaktır.2- Birleşmiş Milletler'e bu şekilde bağlanan kuruluşlar bundan böyle uzmanlık kuruluşları adıyla anılacaktır.”

²¹ SMITH Rhona K. M., International Human Rights, Fifth Edition, Oxford 2012, s. 52.

²² GÜLMEZ, Birleşmiş Milletler Sisteminde İnsan Haklarının Korunması, s. 3.

²³ Genel Kurul'un genel anlamda sahip olduğu yetkilere ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Basic Facts About The United Nations, New York 2011, s.6.

²⁴ PAZARCI, s. 129.

²⁵ JOSEPH Sarah/ KYRIAKAKIS Joanna, “The United Nations And Human Rights”, Research Handbook On The International Human Rights Law, (Edited by, Sarah Joseph and Adam McBeth, 2010, s. 5; SCHMİDT Markus, “United Nations”, International

kendisine bağlı organlar olan 3. Komite ve Sosyal ve Ekonomik Konsey tarafından kendisine bildirilen insan hakları konularını gözden geçirmekte ve gerekli önlemleri almaktadır²⁶. İnsan hakları konularını denetleyen Genel Kurul'un 3. Komitesi, genel olarak, sosyal, insancıl ve kültürel sorunlardan sorumludur²⁷. Güvenlik Konseyi de dâhil olmak üzere diğer bütün BM insan hakları organları, insan haklarına ilişkin yıllık rapor vermek suretiyle, Genel Kurul tarafından denetlenmektedir²⁸. Bu bağlamda, Genel Kurul, söz konusu organlardan gelen raporları görüşmekte ve karara bağlamaktadır. Bununla birlikte, Genel Kurul, herhangi bir ülkedeki insan haklarının durumunu araştırma ve tartışmaya açma yetkisine de sahiptir. Olağanüstü toplanma yetkisine sahip olan Genel Kurul, yapılan acil oturumlar aracılığıyla, bir ülkede yaşanan insan haklarına ilişkin sorunları çözmeye yönelik çalışmalar yapabilmektedir. Genel Kurul, aynı zamanda, gerekli gördüğünde insan hakları ihlallerinin araştırılması için özel raportörler ve diğer uzmanlar görevlendirebilmektedir²⁹. Ayrıca, Genel Kurul, uluslararası insan hakları sözleşmelerinde öngörülen sorumlulukların yerine getirilmesinde, söz konusu devletlere yapılacak lojistik ve teknolojik yardımların koordinasyonun sağlanması görevini üstlenmektedir³⁰.

Human Rights Law, (Edited by: Daniel Moeckli, Sangeeta Shah, Sandesh Sivakumaran), Oxford 2010, s. 427.

²⁶ The United Nations And Human Rights, <http://www.un.org/rights/dpi1774e.htm>, Erişim Tarihi, 19. 9. 2014.

²⁷ SCHMİDT, s. 427.

²⁸ “İnsan hakları ile ilgili olarak BM bünyesinde faaliyette bulunan Ekonomik ve Sosyal Konsey, Genel Sekreter, İnsan Hakları Yüksek Komiseri ve BM içinde hazırlanan bazı insan hakları andlaşmalarının uygulanmasının izlenmesiyle ilgili İnsan Hakları Komitesi, Irk Ayrımının Önlenmesine Dair Komite, İşkenceye Karşı Komite, Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesine Dair Komite, Çocuk Haklarına Dair Komite gibi organlar da yürüttükleri çalışmalar ve ulaştıkları sonuçlar konusunda Genel Kurula bilgi vermekle yükümlüdür.”, **TOPAL Ahmet Hamdi**, “Birleşmiş Milletler Sisteminde İnsan Haklarının Korunması”, *Mevzuat Dergisi*, Yıl: 7, Sayı: 83, Kasım 2004, par. 7, <http://www.mevzuatdergisi.com/2004/11a/01.htm>, Erişim Tarihi, 19. 9. 2014.

²⁹ **DOĞAN İlyas/ÖZDEMİR Omca**, “İnsan Haklarının Birleşmiş Milletler Şartı Temelinde Korunması”, *İnsan Hakları Hukuku*, 1. Baskı, Ankara 2013, s. 225.

³⁰ **KALABALIK Halil**, *İnsan Hakları Hukuku*, Ankara 2009, s. 389.

Genel Kurul gerek karar almak suretiyle gerekse yayımladığı bildirimlerle³¹, insan hakları ihlallerine karşı harekete geçmeleri için BM organlarına tavsiyelerde bulunabilmektedir. Her ne kadar bu karar ve bildirimler bağlayıcı olmasalar da, oylamaya katılan devletlerin çoğunluğunun düşüncesini yansıtmışından dolayı, insan hakları organları üzerinde önemli bir etkiye sahiptirler³². Nitekim Genel Kurul'da oybirliğiyle ya da ortak mutabakat ile alınan kararlar, ilgili konularda örf ve adet kurallarının varlığının güçlü kanıtını oluşturabilmektedir³³.

Son olarak, pek çok uluslararası anlaşmanın hazırlanması, taslak haline getirilmesi ve üye devletlerin kabulüne sunulması görevini yerine getiren Genel Kurul, insan haklarının korunmasına yönelik anlaşmaların oluşturulmasını teşvik ederek, insan haklarının korunmasına büyük hizmetlerde bulunmuştur³⁴. Ayrıca, Genel Kurul, 2001 yılında gerçekleştirilen Irkçılık, Etnik Ayrımcılık, Yabancı Düşmanlığı ve Hoşgörüsüzlük Konferansı ve 2001 yılında Güney Afrika'da 2009 yılında Cenevre'de gerçekleştirilen Durban Denetleme Konferansı gibi insan haklarına ilişkin konferanslarda ortaya çıkan taslak metinlerini ve

³¹ **Genel Kurul'un kabul ettiği insan haklarına ilişkin bildirimler:** 1959 tarihli Çocuk Hakları Bildirgesi, 1967 tarihli Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Kaldırılması Bildirgesi, 1981 tarihli Din veya İnanca Dayalı Her Türü Hoşgörüsüzlüğün ve Ayrımcılığın Kaldırılması Bildirgesi, 1992 tarihli Ulusal, Etnik, Dinsel veya Dilsel Azınlıklara Bağlı Kişi Hakları Bildirgesidir. Daha sonra bu bildirimlerin çoğu, uluslararası sözleşmelere dönüşerek bağlayıcılık kazanmıştır. **KALABALIK**, s. 388; **Genel Kurul'un insan haklarının önemini vurguladığı bildiriye örnek olarak bkz.** "Sömürge Ülkelerine ve Halklarına Bağımsızlık Verme Bildirisi Genel Kurul tarafından 14 Aralık 1960 tarihinde kabul edilmiştir. Bildiri, halkların yabancı egemenliği ve sömürüsü altında tutulmasının temel insan haklarının yadsınması anlamına gelip, böyle bir durumun dünya barışı ve işbirliğini de olumsuz etkileyeceğini ilan etmektedir.", **Birleşmiş Milletler Türk Derneği**, Birleşmiş Milletler Ve İnsan Hakları, Ankara 1979, s. 10; **Ayrıca Genel Kurul'un insan haklarının önemini vurguladığı karara örnek olarak bkz.** "53/144 sayılı 9 Aralık 1998 tarihli Genel Kurul Kararı, Evrensel Olarak Tanınan İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Geliştirilmesi ve Korunmasında Bireylerin, Grupların ve Toplumsal Kuruluşların Hakları ve Sorumlulukları Üzerine Bildirge", <http://www.ohchr.org/Documents/Issues/Defenders/Declaration/DeclarationHRDTurkish.pdf>, Erişim Tarihi, 19.9.2014

³² **JOSEPH/KYRIAKAKIS**, s. 6; **KALABALIK**, s. 388; **SMITH**, s. 57.

³³ **JOSEPH/KYRIAKAKIS**, s. 6.

³⁴ **DOĞAN/ÖZDEMİR**, s. 225.

sonuçları tartışarak ve destekleyerek insan haklarının korunmasına ve gelişmesine destek olmuştur³⁵.

B. Güvenlik Konseyi

Güvenlik Konseyi, BM Şartı'nın 23. maddesi uyarınca, 5 daimi (Çin, Amerika, Rusya, Fransa ve Birleşik Krallık) ve 10 geçici, toplam 15 üye devletten oluşmaktadır. Daimi olmayan üye devletler iki yılda bir seçilirler. BM Şartı, "barışın ve güvenliğin devamlılığının sağlanmasında öncelikli sorumluluğun bu organda olduğunu belirtmiştir. Güvenlik Konseyi, tüm üye devletlerin kabul etmek ve uygulamak zorunda olduğu kararları alma gücüne sahip yegâne organdır³⁶. Güvenlik Konseyi, söz konusu görevleri yerine getirirken BM'nin amaç ve ilkelerine uygun hareket etmek zorundadır³⁷. Ayrıca, Güvenlik Konseyi, uluslararası barış ve güvenliğin korunması bakımından 2 tür yetkiye sahiptir. İlk durum, Konsey'in BM Şartı'nın VII. Bölümü'nde geçen, uluslararası barış ve güvenliğin tehdit altında olması, bozulması veya bir saldırı fiilinin vuku bulması hallerinde bağlayıcı karar alma yetkisidir. İkinci durum ise, VI. Bölüm kapsamında, uyuşmazlıkların barışçıl çözüm yolları konusunda tavsiye kararı verme yetkisidir³⁸.

Birleşmiş Milletler'in en güçlü organı sayılabilecek Güvenlik Konseyi'nin, insan haklarının korunması noktasında çok önemli bir rolü vardır. Fakat Güvenlik Konseyi'nin bu rolü üstlenmesi, uzun bir sürecin sonunda gerçekleşebilmiştir. Şöyle ki, BM'nin kurulmasında en temel aşamalardan biri olan San Francisco Konferansı esnasında, soğuk savaşın ilk belirtileri kendini göstermeye, doğu-batı blokları arasındaki anlayış farklılıkları insan hakları noktasında belirginleşmeye başlamıştır. Özellikle 1948 yılında İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin oylanması esnasında, sosyalist devletler bloğunun çekimser kalması, bu büyüyen

³⁵ SCHMİDT, s. 427-428.

³⁶ KATAYANAGİ Mari, Human Rights Functions of United Nations Peacekeeping Operations, Hauge 2002, s. 15.

³⁷ Birleşmiş Milletler Şartı, m. 24.

³⁸ PAZARCI, s. 130; **Güvenlik Konseyi'nin görevlerine ilişki ayrıntılı bilgi için bkz.** Basic Facts About The United Nations, s. 8-9.

karşıtlığın temel bir göstergesi olmuştur. Bununla birlikte, 1966 yılında BM Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi ile Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi'nin kabul edilmesi de, iki blok arasındaki hak ve özgürlük anlayışlarının yakınlaşmasını sağlayamamış ve iki blok arasındaki karşıtlık artmaya devam etmiştir. Daha sonra, Soğuk Savaş dönemini sona erdiren Berlin Duvarı'nın yıkılmasıyla birlikte, bu iki blok arasındaki ideolojik karşıtlık sona ermiş ve bu sayede Güvenlik Konseyi'nin insan hakları alanında etkinleşmesinin de önü açılmıştır. Bu noktada en önemli etken, iki blok arasındaki insan hakları anlayışındaki karşıtlığın ve ideolojik polemiklerin son bulmuş olmasıdır³⁹.

Güvenlik Konseyi'nin insan haklarının korunması noktasında önemli bir etkisi, uluslararası ceza mahkemelerinin kurulmasında görülebilir. 1990'lı yıllarda Yugoslavya ve Ruanda'da yaşanan çatışmalarda gerçekleşen kitlesel ve sistematik kıyımları ve ağır insan hakları ihlallerini gerçekleştirenlerin yargılanması için, Güvenlik Konseyi tarafından Eski Yugoslavya Uluslararası Ceza Mahkemesi⁴⁰ ve Ruanda Uluslararası Ceza Mahkemesi⁴¹ kurulmuştur. Söz konusu ülkelerde gerçekleşen iç savaşlarda yaşanan ağır insan hakları ihlalleri dünya kamuoyunun büyük tepkisini çekmiştir. Çatışmaların önlenmesinde yetersiz kalan Güvenlik Konseyi, savaş bitiminde, en azından bu ihlallerin

³⁹ GÖÇER, s. 1-2.

⁴⁰ Eski Yugoslavya Uluslararası Ceza Mahkemesi, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin almış olduğu 25 Mayıs 1993 tarihli 827 sayılı karar ile kurulmuştur. **ERDAL Selcen**, Uluslararası Ceza Mahkemesinin Devlet Egemenliğine Etkisi, Ankara 2010, s. 73; **Eski Yugoslavya Uluslararası Ceza Mahkemesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. ODMAN Tevfik**, "Eski Yugoslavya İle İlgili Uluslararası Ceza Mahkemesinin Kuruluşu Ve Yasal Dayanağı", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 45, Sayı: 1-4, 1996, s. 139-142.

⁴¹ Ruanda topraklarında, Hutular ile Tutsiler arasında yaşanan iç savaş, insanlığa karşı suçların ve soykırım teşkil eden suçların yaşanmasına neden olmuştur. Yaşanan insan hakları ihlallerinin ciddiyetinin farkına varan Güvenlik Konseyi, almış olduğu bir kararla Ruanda'da yaşanan insancıl hukuk ihlallerini araştırmak üzere bir komisyon oluşturmuştur. Kurulan komisyonun ortaya koyduğu rapor ihlallerin ciddiyetini göstermiş ve Güvenlik Konseyi'ni bu suçları işleyenleri yargılayacak bir mahkeme kurma yönünde bir karar almaya itmiştir. Güvenlik Konseyi 8 Kasım 1994 tarihinde aldığı 955 sayılı kararla, Ruanda Uluslararası Ceza Mahkemesini kurmuştur. **ERDAL**, s. 81.

faillerini yargılayarak barışın ve adaletin sağlanmasını sağlamak istemişlerdir⁴². Güvenlik Konseyi'nin kurmuş olduğu bu mahkemeler, gerek yaşanmış ağır insan hakları ihlallerinin suçlularının cezalandırılarak adaletin yerine getirilmesi bakımından, gerekse daha sonra benzer insan hakları ihlallerinin yaşanmaması için bir korkutma mekanizması olarak, insan haklarının korunması bakımından önemli bir yere sahiptir.

Güvenlik Konseyi, yaşanan ağır insan hakları ihlallerine ve bu ihlaller sonucu ortaya çıkan insanlığa karşı suçlar bakımından, Uluslararası Ceza Mahkemesi (UCM)⁴³'ne bir durumu havale edebilmektedir⁴⁴. Daha sonra gerçekleştirilecek olan soruşturma yapma sanıkların belirlenmesi görevi, Savcı tarafından yerine getirilecektir. Konsey'in bir ihlalin varlığını Mahkeme'ye bildirmesi durumunda, BM'ye üye bütün devletler, Roma Statüsü'ne taraf olsun ya da olmasın, Mahkeme'nin yargı yetkisi⁴⁵ altına girmektedir⁴⁶. UCM'nin yargı

⁴² **TEZCAN Durmuş/ERDEM Mustafa Ruhan/ÖNOK Murat Rifat**, Uluslararası Ceza Hukuku, Ankara 2009, s. 340-341.

⁴³ "15 Haziran-17 Temmuz 1998 tarihinde Roma'da düzenlenen Uluslararası Ceza Mahkemesi Kurulmasına Dair Birleşmiş Milletler Diplomatik Konferansı sonucunda, tarihte ilk defa uluslararası toplum, tüm insanlığı ilgilendiren Uluslararası Ceza Mahkemesi Statüsü'nü kabul etmiştir. Statü 120 devletin lehte (İngiltere, Fransa ve Rusya dahil), 7 devletin aleyhte (Amerika Birleşik Devletleri,2 Çin, Libya, Irak, İsrail, Katar ve Yemen), ve 21 devletin çekimser oy kullanması gibi büyük bir uluslararası toplum desteğiyle uluslararası hukukta yerini almıştır. Statünün 126. maddesine uygun olarak, 60 devletin Statüyü onaylaması şartının yerine gelmesiyle, Uluslararası Ceza Mahkemesi 1 Temmuz 2002 tarihi itibarıyla görevine başlamış bulunmaktadır.", **AKSAR Yusuf**, "Uluslararası Ceza Mahkemesi Ve Uygulamalarına Genel Bir Bakış", Uluslararası Hukuk ve Politika, Cilt: 1, No: 3, 2005, s. 4.

⁴⁴ **SLIEDREGT Elies Van/STOITCHKOVA Desislava**, "International Criminal Court", Research Handbook On The International Human Rights Law, (Edited By: Sarah Joseph and Adam McBeth, 2010, s. 256.

⁴⁵ Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin görev alanına girebilecek bir fiilin varlığı durumunda, Mahkeme'nin yargı yetkisini kullanabilmesi üç durumda mümkündür. İlk durum olarak, görev alanındaki suçlardan bir veya bir kaçının işlendiği gibi görüldüğü hallerde, bu durumun taraf devletlerden birisi tarafından, Mahkemenin bir organı olan savcıya bildirilmesi gerekmektedir. İkinci durum olarak, aynı şekilde bir veya birden fazla suçun işlenmiş gibi görüldüğü hallerde, Birleşmiş Milletler Şartı VII. Bölüm uyarınca hareket etmekte olan Güvenlik Konseyi'nin bu durumu, savcıya bildirmesi gerekmektedir. Üçüncü durum olarak da, 15. madde uyarınca, savcının kendi inisiyatifıyla araştırmaya başlaması gerekmektedir. **TEZCAN/ERDEM/ÖNOK**, s. 393.

yetkisine giren suçlar, uluslararası toplumu derinden etkileyen savaş suçu, soykırım suçu, saldırı suçu ve insanlığa karşı işlenen suçlardır⁴⁷. Güvenlik Konseyi'nin ağır ihlallerin yaşanması halinde UCM'ye başvuru yetkisine sahip olması, BM'ye üye devletlerin ağır insan hakları ihlallerinden kaçınmasını sağlamak adına, gerçekten etkili bir güce sahiptir. Her ne kadar soruşturma başlatma yetkisi Savcılık makamına ait olsa da, ihlallerin durdurulması adına ilk adımın Güvenlik Konseyi tarafından atılıyor olması, insan haklarının korunması bakımından önemli bir etkidir.

BM ortak güvenlik sistemi gereğince, ortaya çıkması muhtemel bir uluslararası çatışmanın önlenmesi için, devletler tek başlarına değil uluslararası toplumla birlikte hareket etmelidirler. Bu konuda esas yetkili organ Güvenlik Konseyi'dir⁴⁸. BM Şartı'nın 39. maddesi gereğince, öncelikle Konsey barışa yönelik bir tehdidin, barışın bozulmasının veya bir saldırı fiilinin gerçekleşip gerçekleşmediğini belirler, uluslararası barış ve güvenliğin korunması veyahut yeniden sağlanması için tavsiyede bulunur ve gerekli önlemleri kararlaştırır. Daha sonra, Konsey'in tavsiyelerine uyulmaması halinde, 40. madde gereğince, Konsey tarafların alınan geçici önlemlere⁴⁹ uymasını ister. Bu önlemlerin de yetersiz kalması durumunda, 41. madde gereğince, silahlı güç kullanmaksızın diplomatik ve ekonomik yaptırımların⁵⁰ uygulanması kararı verir. Son

⁴⁶ **KURŞUN Günel**, "101 Soruda Uluslararası Ceza Mahkemesi", İnsan Hakları Gündemi Derneği, Ankara 2011, s. 10.

⁴⁷ **ERDAL**, s. 97; **SLIEDREGT/STOITCHKOVA**, s. 257; **SMITH**, s. 59.

⁴⁸ **KESKİN Funda**, Uluslararası Hukukta Kuvvet Kullanma: Savaş, Karışma Ve Birleşmiş Milletler, Ankara 1998, s. 60; **TÜRKMEN Fusun**, İnsan Haklarının Yeni Boyutu İnsancıl Müdahale, İstanbul 2006, s. 61; **ÜNAL**, s. 322.

⁴⁹ Bu geçici önlemlerin neler olduğu BM Şartı'nda belirtilmemiştir. Fakat uygulamada Güvenlik Konseyinin, çatışmaların durdurulması, ateşkes, silahlı kuvvetlerin geri çekilmesi, anlaşmaya varılması ve askeri malzemeye ambargo konulması gibi geçici önlemler aldığı görülmektedir. **DÖNER Ayhan**, "Kuvvet Kullanma Yasağı Ve İnsani Müdahale Açısından Körfez Krizi", e-akademi Hukuk, Ekonomi Ve Siyasal Bilimler Aylık İnternet Dergisi, Sayı: 17, Temmuz 2003, par. 44.

⁵⁰ "41. madde diplomatik, ekonomik, siyasi ilişkilerin ve hava, deniz, demiryolu ulaşımının, posta, radyo, televizyon iletişiminin kesilmesi gibi silahlı kuvvet kullanımını gerektirmeyen önlemleri kapsamaktadır.", **DÖNER**, par. 44; Örneğin, 1965 yılında,

olarak alınan bütün önlemlere rağmen bir sonuç elde edilememesi halinde, 42. madde⁵¹ uyarınca Konsey, hava, kara ve deniz askeri güçleri vasıtasıyla, gerekli müdahalede bulunma kararı alabilir⁵².

İkinci Dünya Savaşı'ndan Soğuk savaş döneminin bitimine kadar, Güvenlik Konseyi, ağır insan hakları ihlallerini uluslararası barışa ve güvenliğe karşı bir tehdit olarak nitelendirmiştir⁵³. Bu yüzden Güvenlik Konseyi, uluslararası barış ve güvenliğe karşı tehdit oluşturacak düzeydeki ağır insan hakları ihlallerini⁵⁴ durdurmak amacıyla, BM Şartı VII. Bölüm gereğince, pek çok “askeri güç” kullanma kararı almıştır. İleri düzeydeki insan hakları ihlallerini durdurmak amacıyla gerçekleştirilen askeri müdahalelere “insancıl müdahale”⁵⁵ denilmektedir⁵⁶. Esasında, hiçbir devlet başka bir devletin iç veya dış işlerine, ne sebeple olursa olsun, doğrudan veya dolaylı bir şekilde müdahale hakkına sahip değildir⁵⁷. BM tarafından da kabul edilen bu temel ilke, yine BM tarafından saptanan temel insan haklarına saygı prensibi gereği

Güney Rodezya'nın tek taraflı bağımsızlığını ilan etmesinin ardından, yeni kurulan rejimi tanımayan Güvenlik Konseyi, almış olduğu 221 sayılı kararla, üye devletlerin bu ülke ile ekonomik ilişkileri kesmelerini ve silah, askeri malzeme ve petrol sevkiyatını durdurmalarını talep etmiştir. Güvenlik Konseyi bu karar 41. maddeye dayanarak almıştır. , ÜNAL, s. 323.

⁵¹ 42. maddenin uygulanması bakımından ayrıntılı bilgi için bkz. **KESKİN**, s. 61-62; **BOZKURT/KÜTÜKÇÜ/POYRAZ**, s. 322; Güvenlik Konseyi'nin VII. Bölüm kapsamında, Kuveyt'e saldırmasına karşılık olarak, Irak'a toplu kuvvet kullanımına izin verdiği karar için bkz. Resolution 678, 1990, [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/678\(1990\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/678(1990)), Erişim Tarihi, 20.09.2014.

⁵² **TÜRKMEN**, s. 61.

⁵³ **SCHMİDT**, s. 428.

⁵⁴ Bahsedilen ağır insan hakları ihlallerine örnek olarak, öldürme, kölelik, işkence, tecavüz, sürgün gibi insanlığa karşı işlenen suçlar ile savaş suçları verilebilir. **DOĞAN/ÖZDEMİR**, s. 226.

⁵⁵ Daha geniş tanımıyla insancıl müdahale, “herhangi bir devlet tarafından insan haklarının veya uluslararası insancıl hukuk kurallarının ağır ve yaygın bir biçimde ihlal edilmesini veya devlet otoritesinin çökmesi sonucunda ortaya çıkan insancıl nitelikli krizleri önlemek veya engellemek amacıyla, ihlal veya krizden sorumlu devletin izni olmaksızın ona karşı, bir başka devlet –veya devletler topluluğu- yahut uluslararası örgüt tarafından gerçekleştirilen askeri kuvvet kullanımınıdır.”, **TÜRKMEN**, s. 24.

⁵⁶ **JOSEPH/KYRIAKAKIS**, s. 30.

⁵⁷ **TÜRKMEN**, s. 54.

sınırlandırılmıştır⁵⁸. İnsancıl müdahalede dikkat edilmesi gereken en temel noktalardan biri, insan hakları normlarının ihlal edilmesinin yanı sıra, söz konusu ihlallerin ağır nitelikte olması ve belli bir süre devam etmesidir. Sınırlı ihlallerin söz konusu olması durumunda, Güvenlik Konseyi'nin herhangi bir müdahalede bulunma yetkisi yoktur⁵⁹. Bununla birlikte, şiddet kullanmadan ihlallerin sona erdirilmesi için gerekli bütün tedbirler alındıktan sonra bu yola başvurulmalıdır. Ayrıca, kuvvet kullanımı kolektif bir şekilde yapılmalı, insancıl amaçlara ulaşmaya yetecek kadar sınırlı olmalı ve uluslararası insancıl hukuka uygun bir şekilde gerçekleştirilmelidir⁶⁰. VII. Bölüm kapsamında Güvenlik Konseyi tarafından gerçekleştirilen bu faaliyetlerin esas amacı insan haklarını korumak değil, uluslararası barış ve güvenliğin korunması ve sağlanmasıdır. Ancak, Güvenlik Konseyi, içinde insan hakları ihlalleri bulunan ve aynı zamanda uluslararası barışı tehdit eden ve uluslararası toplum düzenini bozan olaylara⁶¹ müdahale etmesi durumunda, dolaylı

⁵⁸ **TÜRKMEN**, s. 59.

⁵⁹ **ARSAVA Füsün**, “BM Güvenlik Konseyi'nin İnsan Haklarını Koruma Rolü Ve Güvenlik Konseyi'nin Yetkilerinin Dayanağı Ve Sınırları”, *Uluslararası Hukuk ve Politika Dergisi*, Cilt: 4, No: 13, 2007 s. 7.

⁶⁰ **SHAW Malcolm N.**, *International Law, Fifth Edition*, Cambridge Press, 2003, s. 1047.

⁶¹ Gerek insan hakları ihlalleri ve gerekse uluslararası barış ve düzene tehdit oluşturan olaylara örnek olarak Somali: “Somali’de Başbakan Siad Barre’nin Ocak 1991’de düşürülmesinden itibaren derin bir iç çatışma başlamıştı. Bu arada BM ülkeye insani yardım göndermeye başladı. Ancak çatışan tarafların bunları engellemesi sebebiyle yardımlar ihtiyacı olan insanlara ulaştırılmıyordu. 1992 yılı boyunca insani yardımların bölgeye ulaştırılabilmesi için altı karar alındı. 775 (1992) sayılı kararıyla Konsey, uyuşmazlığın sebep olduğu “insani felaketin boyutuna” ve Somali’deki durumun “dünya barışına bir tehdit” sergilediğine işaret ediyordu. Kasım 1992’de ABD insani yardımların yerine ulaştırılmasının sağlanması için bölgeye asker göndermeyi teklif etti. Konsey bu teklifi 794 sayılı kararıyla kabul ederek kararını VII. Bölüme dayandırdı. Konsey, 794 sayılı kararında, gerekçe olarak Somali’deki “insani trajedinin” büyüklüğüne dikkat çekiyor ve insani yardımlar için güvenli bir bölgenin oluşturulması amacıyla ABD idaresi altında oluşturulan UNISOM’u “gerekli bütün tedbirleri” almak üzere yetkilendiriyordu. Konseyin kararında her ne kadar açıkça kuvvet kullanılmasından bahsedilmiyorsa da “gerekli bütün tedbirler” kavramının kuvvet kullanmayı da içerdiği açıktır. Nitekim bu karardan hemen sonra Somali’ye birlikler gönderilmiştir.”, **DÖNER**, par. 49.

olarak da olsa insan hakları korunmuş olmaktadır⁶². İnsan hakları ihlali doğuran her durum uluslararası barış ve düzeni tehdit etmediği veya bozmadığı için, Güvenlik Konseyi VII. Bölüm bağlamında, insan hakkı ihlallerine müdahalede sınırlı bir yetkiye sahiptir⁶³. Güvenlik Konseyi'ne esas görevinin yanı sıra, dolaylı da olsa insan haklarını koruma görevi verilmesinde, devletlerin uluslararası hukuktaki güvenlik anlayışlarının genişlemesinin ve insan haklarının korunmasıyla uluslararası barış ve güvenliğin ilişkilendirilmesinin büyük etkisi vardır. Şöyle ki, güvenlik kavramı artık, yalnızca devletlerin güvenliğini değil, bireylerin varlıklarına yönelik tehlikelere karşı insani güvenliği de kapsayan bir kavram haline almıştır. Bu yüzden, Güvenlik Konseyi sadece devletlerarasındaki güvenlikten değil, aynı zamanda bireylerin onurlu bir yaşam sürdürebilmeleri için ihtiyaç duydukları güvenliğin korunmasından da sorumlu hale gelmiştir⁶⁴. Eğer bir devlet vatandaşlarını ağır insan hakları ihlallerinden koruma konusunda gerekli özeni göstermiyorsa ya da böyle bir iradeye sahip değilse, devlet olma niteliğini kaybetmiş denilebilir. O halde, uluslararası toplumun devreye girerek, bireylere yönelik ağır insan hakları ihlallerini sona erdirmek için yaptığı müdahale meşru hale gelmektedir⁶⁵.

Ağır insan hakları ihlallerinin yaşanması durumunda, Güvenlik Konseyi, VII. Bölüm kapsamında almış olduğu kararlar aracılığıyla, yetkili otoriteyi insan haklarına saygı göstermeye zorlarken, ihtiyatlı bir şekilde hareket etmelidir. Söz konusu ülkeye uygulanan ambargolar başta olmak üzere bütün yaptırımlar, sivil halk üzerinde olumsuz etkiler doğurmaktadır. Bu bakımdan, gerek Güney Rodezya'da gerekse Güney Afrika'da ırk ayrımcılığına dayanan ağır insan hakları ihlallerini durdurmak

⁶² Güvenlik Konseyi'nin insan hakları alanındaki yetkisinin barışın korunması temeline dayandırılması konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. **GÖÇER**, s. 41 vd.

⁶³ **DÖNER**, par. 43.

⁶⁴ **ARSAVA**, s. 3.

⁶⁵ **ARSAVA**, s. 15.

için, Konsey tarafından uygulanan ambargo, sivil halkta ölümler de dâhil olmak üzere büyük mağduriyet yaşanmasına neden olmuştur⁶⁶.

Güvenlik Konseyi'nin, daimi üyelerin ülkelerinde yaşanan insan hakları ihlallerine karşı, bu üyelerin Konsey kararlarının alınması konusunda sahip olduğu veto hakkı nedeniyle, etkisiz kalması, uluslararası toplum tarafından eleştirilmektedir. Tibet'te yaşanan insan hakları ihlalleri ile suçlanan Çin Halk Cumhuriyeti'ne karşı, Güvenlik Konseyi'nin hiçbir kınama kararı almaması ve yaptırım uygulamaması, bu eleştirilerin yerinde olduğunu gösteren en iyi örneklerden birisidir. Bununla birlikte, daimi üyeler, kendi çıkarları doğrultusunda, kendilerine yakın gördükleri diğer devletlerin işlemiş oldukları ihlallere karşı da veto hakkını kullanarak, o devletlerin aleyhine bir karar çıkmasına engel olmaktadır⁶⁷. Örneğin, Sovyetler Birliği'nin yıkılmasından sonra Rusya, Bosnalı Sırplar ilgili karar alınmasını engellemek amacıyla kullanmıştır. Aynı şekilde Amerika, İsrail'in Filistinlilere gerçekleştirdiği ağır insan hakları ihlallerine karşı, Güvenlik Konseyi'nin karar almasını veto hakkını kullanarak sürekli olarak engellemiştir⁶⁸. Ayrıca, Güvenlik Konseyi'nin, 2012 yılından itibaren Suriye'de başlayan iç savaş sonucunda yaşanan ağır insan hakları ihlallerine yönelik yaptırım kararı alması, Rusya ve Çin Halk Cumhuriyeti'nin veto haklarını kullanması dolayısıyla engellenmiştir⁶⁹.

Güvenlik Konseyi'nin almış olduğu kararlar vasıtasıyla, yaşanan ağır insan hakları ihlallerine karşı gerçekleştirdiği “insancıl müdahale”ler, bu müdahalelerin BM'ye üye güçlü devletlerin çıkarları doğrultusunda, yapılan operasyonları meşrulaştırmak amacıyla kullanıldığı için de eleştirilmektedir. Şöyle ki, Güvenlik Konseyi'nin 1992 yılında alınan kararlarla⁷⁰, Somali'ye “insancıl müdahale” amacıyla gerçekleştirilen

⁶⁶ GÖÇER, s. 80; SMITH, s. 55.

⁶⁷ KALABALIK, s. 387-388.

⁶⁸ BM Güvenlik Konseyi'nin ‘Veto Tarihi’, <http://arsiv.ntvmsnbc.com/news/205434.asp>, Erişim Tarihi, 11.10.2014.

⁶⁹ <http://tr.euronews.com/2012/04/11/bm-nin-suriye-cikmazi/>, Erişim Tarihi, 11.10.2014.

⁷⁰ Resolution 733, 23 January 1992,

harekât, Somali'nin ulusal yetki alanına müdahaleye kadar varmış ve insancıl müdahale yapılan operasyona bir meşruiyet kaynağı olmuştur⁷¹.

BM Güvenlik Konseyi, görev alanına giren bazı insan hakları ihlallerini gündemine almamasından ve ağır, sistemli ve kapsamlı insan hakları ihlallerine yönelik etkili önlemler almamasından dolayı ağır eleştirilere maruz kalmıştır. Gerek Kosova ve Bosna Hersek'te, gerekse Ruanda ve Sudan'da yaşanan iç savaş sonucu ağır insan hakları ihlallerinin yaşanmasına rağmen, Konsey'in zamanında gerekli önlemleri almamış olması BM'ye olan güveni sarsmıştır. Ayrıca, Güvenlik Konseyi'nin, insan hakları ihlallerine karşı farklı yaklaşımlar sergilemesi, ağır ihlaller durumunda Konsey'in müdahale yetkisine dair hukuki bir standardın oluşmasını ve bunun yerleşik bir kural haline gelmesini de engellemektedir⁷².

C. Uluslararası Adalet Divanı

Uluslararası Adalet Divanı (UAD), 1945 yılında, BM Şartı ile örgütün esas yargı organı olarak kurulmuştur. Divan, BM Şartı'nın ayrılmaz bir parçası olan UAD Statüsü ve kendi iç tüzüğüne uygun bir şekilde faaliyetlerini yerine getirir⁷³. Divan'ın temel görevi, kendisine devletler tarafından sunulan hukuki uyuşmazlıkları çözmek ve hukuki sorunlara ilişkin danışma görüşü vermektir. Bu bakımdan bireyler, hiçbir şekilde UAD'ye başvuramazlar⁷⁴. Başka bir ifadeyle, bireyler arasında ortaya çıkan uyuşmazlıklar veya temel hak ve hürriyetlere ilişkin herhangi bir sözleşmenin ihlalden doğan sorunlar, Divan'ın yetki alanında değildir. Yalnızca devletlerarasında doğan uyuşmazlıklar Divan'ın yetki

[http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/733\(1992\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/733(1992)), Erişim Tarihi, 11.10.2014;

Resolution 794, 3 December 1992,

[http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/794\(1992\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/794(1992)), Erişim Tarihi, 11.10.2014.

⁷¹ ÇELİK Ümit, "Askeri Müdahaleler Ve Avrupa Birliği – Birleşmiş Milletler İlişkileri", Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi, Cilt:12, No:2, 2013, s. 46.

⁷² ARSAVA, s. 11.

⁷³ KALABALIK, s. 386; BOZKURT/KÜTÜKÇÜ/POYRAZ, s. 164.

⁷⁴ Basic Facts About The United Nations, s. 16-17; DOĞAN/ÖZDEMİR, s. 227; SMITH, s. 58.

alanındadır⁷⁵. UAD Statüsü'ne taraf olan devletler, özel bir anlaşmaya gerek kalmaksızın, bir sözleşmenin yorumlanması, uluslararası hukuka ilişkin bir sorunun çözülmesi, kanıtlanabildiği takdirde bir uluslararası sorumluluğun ihlalinin tespiti ve uluslararası bir yükümlülüğün ihlali sonucunda ödenecek tazminatın niteliği ve miktarı gibi konuları Divan'a taşıyabilmektedirler⁷⁶. Bu bakımdan, Divan'ın insan hakları bağlamında rolü, ancak kendisine taşınan uyuşmazlıklarda, insan haklarına dair bir husus bulunması halinde söz konusu olacaktır. Ayrıca Divan, insan haklarına ilişkin uluslararası sözleşmelerin yorumlanması, devletlerin bu anlaşmalar bakımından sorumluluklarının belirlenmesi ve bu sözleşmelere ilişkin tavsiye kararları vermesi noktasında katkı sağlayabilmektedir⁷⁷. Bu çerçevede, insan hakları ile ilgili oluşturulan soykırım suçunun önlenmesi ve cezalandırılması, kadınların siyasal hakları, evli kadının uyuşmazlığı, vatansızlığın azaltılması ve her türlü ayrımcılığın önlenmesi ve ortadan kaldırılması gibi konularda oluşturulan sözleşmelerle ilgili olarak taraflar arasında ortaya çıkabilecek herhangi bir uyuşmazlık, taraf devletlerin istemleri üzerine Uluslararası Adalet Divanı'na götürülebilir⁷⁸.

D. Ekonomik Ve Sosyal Konsey

Birleşmiş Milletler'in gerek insan haklarının korunması konusunda gerekse insan haklarının geliştirilmesi ve teşvik edilmesi konularında doğrudan faaliyetler yürüten organı olan Ekonomik ve Sosyal Konsey⁷⁹, Genel Kurul tarafından 3 yıllık süreyle seçilen 54 üyeden oluşmaktadır⁸⁰. BM Şartı'nın 62. maddesine göre Ekonomik ve Sosyal Konsey, ekonomik, sosyal, kültürel, eğitim, sağlık ve ilgili diğer uluslararası sorunlara yönelik rapor hazırlayabilir, çalışmalar yapabilir ve Genel Kurul'a ve üye devletlere tavsiyelerde bulunabilir⁸¹. Başka bir deyişle, Ekonomik ve Sosyal Konsey, Genel Kurul'un gözetiminde ekonomik,

⁷⁵ KALABALIK, s. 386.

⁷⁶ Birleşmiş Milletler Türk Derneği, s. 11.

⁷⁷ ALGAN/TİRYAKI, s. 112; DOĞAN/ÖZDEMİR, s. 227; SMITH, s. 58.

⁷⁸ Birleşmiş Milletler Türk Derneği, s. 11.

⁷⁹ KALABALIK, s. 390.

⁸⁰ Birleşmiş Milletler Şartı, m. 61/1.

⁸¹ Birleşmiş Milletler Şartı, m. 62/1.

sosyal, kültürel ve insani alanda faaliyette bulunur⁸². Bununla birlikte Konsey, yetki alanına giren konularda, Genel Kurul'a sunulmak üzere sözleşme tasarıları hazırlayabilmekte ve uluslararası konferanslar düzenleyebilmektedir⁸³. Konsey bu görevlerinin yanı sıra, ekonomik ve sosyal konularda ve insan haklarının yükseltilmesi ve teşvik edilmesi amacıyla uzman komisyonlar kurabilmekte ve bu komisyonlar⁸⁴ sayesinde evrensel ve bölgesel nitelikte çalışmalar yürütebilmektedir⁸⁵. Ayrıca Konsey, BM Kalkınma Programı, BM Çevre Programı gibi çeşitli Birleşmiş Milletler programlarını koordine etmekte ve yetki alanı içindeki konular hakkında UNESCO, WHO, ILO gibi uluslararası nitelikteki uzman kuruluşlardan raporlar almaktadır⁸⁶. Bu görevlere ek olarak Konseye, Birleşmiş Milletler uzmanlık kurumlarını, Birleşmiş Milletler'e bağlayan andlaşmaları yapma, bu kurumlarla kurulacak sürekli ilişkileri yürütme ve bu konularla ilgili olarak Genel Kurula ve üye devletlere tavsiyelerde bulunma yetkileri de verilmiştir⁸⁷. Konsey, yetki alanına giren bazı özel sorunları ele almak için ad hoc (özel) komiteler kurmaya da yetkilidir. Söz konusu bu komiteler, üye devletlerin temsilcilerinden, uzman kişilerden ya da kendi adlarına çalışan kişilerden oluşabilir. Normal şartlarda yılda iki kez toplanan Konsey, karar tasarılarını da içeren Komite raporlarını, tüm üyelerin bulunduğu bu toplantılarda karara bağlamaktadır⁸⁸.

Ekonomik ve Sosyal Konsey, oluşturduğu yardımcı organlar ile Birleşmiş Milletler'in insan haklarına ilişkin çalışmalarını

⁸² ÜNAL, s. 193.

⁸³ Birleşmiş Milletler Şartı, m. 62/3-4.

⁸⁴ Konsey'in oluşturduğu bu komisyonlara İnsan Hakları Komisyonu, Kadının Statüsü Komisyonu, Suçun Önlenmesi ve Ceza Adaleti Komisyonu ve Uyuşturucu Madde Komisyonu örnek olarak verilebilir. TOPAL, par. 8; Ayrıca, Konsey'in oluşturduğu diğer komisyonlar hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Basic Facts About The United Nations, s. 13-16.

⁸⁵ KALABALIK, s. 390; PAZARCI, s. 132; ÜNAL, s. 193.

⁸⁶ DOĞAN/ÖZDEMİR, s. 228; KALABALIK, s. 390; SMITH, s. 60.

⁸⁷ Birleşmiş Milletler Şartı, m. 63-64.

⁸⁸ Birleşmiş Milletler Türk Derneği, s. 5.

yürütmektedir⁸⁹. Bu bakımdan, Ekonomik ve Sosyal Konsey'in insan haklarının korunması ve geliştirilmesi bakımından görevlerine bakıldığında Konsey, tematik insan hakları ihlallerini ortaya koyan rapor hazırlanması konusunda çok geniş yetkilere sahip bulunmaktadır⁹⁰. Ayrıca, Konsey insan hakları ile temel hak ve özgürlüklerin korunması ve bunlara saygının teşvik edilmesi için tavsiyelerde bulunabilmektedir⁹¹. İnsan haklarına ilişkin konferanslar düzenleme yetkisine sahip olan Konsey, evrensel insan haklarının geliştirilmesi konusunda Birleşmiş Milletler ve diğer uzman kuruluşlarla ortak çalışmalar yürütmektedir. Bununla birlikte, Konsey tarafından, insan haklarına ilişkin uluslararası sözleşmelere uyulup uyulmadığını izlemek amacıyla, Konsey'e ve Genel Kurul'a raporlar hazırlayan izleme birimleri oluşturulmuştur⁹².

Konsey'in, çeşitli alanlarda hazırladığı ya da hazırlanmasına öncülük ettiği raporlar, Birleşmiş Milletler'e üye devletler bakımından büyük önem taşımakta ve bu devletlerin söz konusu alanlara ilişkin politikalarını etkilemektedir. Ayrıca, oy çokluğuyla karar alan Konsey'in büyük çoğunluğunu küçük ve az gelişmiş ülkeler oluşturduğundan dolayı, genellikle bu ülkelerin lehine kararlar çıkmaktadır. Fakat gelişmiş devletlerin mali desteğinin olmaması durumunda, bu kararlar uygulanamamaktadır⁹³.

E. İnsan Hakları Komisyonu

Ekonomik ve Sosyal Konsey tarafından 1946 yılında kurulan İnsan Hakları Komisyonu, Birleşmiş Milletler'in insan hakları konularıyla ilgilenen ve insan haklarına dair politikalarını belirleyen temel yardımcı organıdır⁹⁴. İnsan hakları ile ilgili her konuyla ilgilenebilen Komisyon, geniş bir çalışma alanına sahiptir. Komisyon kendi girişimleriyle incelemeler yapma ve üye devletlere tavsiyelerde bulunma yetkilerine

⁸⁹ DOĞAN/ÖZDEMİR, s. 228.

⁹⁰ KALABALIK, s. 390.

⁹¹ Birleşmiş Milletler Şartı, m. 62/2.

⁹² KALABALIK, s. 390.

⁹³ ÜNAL, s. 194-195.

⁹⁴ TOPAL, par. 9.

sahip olmakla birlikte, Genel Kurul'un veya Ekonomik ve Sosyal Konsey'in istemi üzerine de çalışmalar yapabilmektedir⁹⁵. Ayrıca Komisyon, Ekonomik ve Sosyal Konsey'e uluslararası bildiri ve sözleşme taslağı hazırlama gibi görevlerinin yanı sıra, azınlıkların korunması, ırk, cinsiyet, dil ve din ayrımcılığın önlenmesi ve diğer insan hakları sorunlarına ilişkin tavsiyelerde bulunma ve raporlar hazırlama görevlerini de yerine getirmekte ve Konsey'in insan haklarına ilişkin faaliyetlerinin koordinasyonunda yardımcı olmaktadır⁹⁶. Bununla birlikte Komisyon, Ekonomik ve Sosyal Konsey'in uluslararası konferanslar düzenleyebilme yetkisine benzer olarak, insan hakları konularına ilişkin olarak danışmanlık, bölgesel seminerler ve toplantılar düzenleyerek insan haklarının gelişmesine katkı sağlamaktadır⁹⁷.

10 Aralık 1948 tarihinde Genel Kurul tarafından kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'ni hazırlayan Komisyon, insan hakları konusunda çok önemli bir adım atılmasını sağlamıştır⁹⁸. Ayrıca, 1966 yılında Genel Kurul tarafından kabul edilip 1967 yılında yürürlüğe giren Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi ile Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi'ni hazırlayan Komisyon, insan haklarının korunması konusunda önemli gelişmeler yaşanmasını sağlamıştır⁹⁹. Bu önemli belgelerin yanı sıra diğer birçok uluslararası belgenin taslaklarını hazırlayan Komisyon, insan haklarının ilerletilmesi ve korunması için Birleşmiş Milletler'in kurumsal kapasitesini de geliştirmiştir. Bu anlamda Komisyon, tematik çalışmalar hazırlamak üzere İnsan Haklarının İlerletilmesi ve Korunması Hakkında Alt-Komisyonu¹⁰⁰ kurmuştur¹⁰¹.

⁹⁵ Birleşmiş Milletler Türk Derneği, s. 5.

⁹⁶ TOPAL, par. 10; The United Nations And Human Rights, <http://www.un.org/rights/dpi1774e.htm>, Erişim Tarihi, 13.10. 2014.

⁹⁷ ALGAN/TİRYAKI, s. 118.

⁹⁸ TOPAL, par. 9.

⁹⁹ PAZARCI, s. 132-133.

¹⁰⁰ 1947 yılında kurulan bu Alt-Komisyon, ilk haliyle Azınlıklara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Ve Azınlıkların Korunmasına Dair Alt-Komisyon olarak kurulmuş olup, 1999 yılında yapılan bir değişiklikle adı değiştirilerek bugünkü adını almıştır. İnsan Hakları Komisyonu tarafından, coğrafi dağılıma uygun olarak seçilen temsilcilerden ve uzmanlardan meydana gelen Alt-Komisyon, İnsan Hakları Evrensel Bildirisi kapsamında

İnsan Hakları Komisyonu, 1956 yılında almış olduğu bir kararla, bütün üye devletlere, kendi sınırları içinde gerçekleşen ve İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'nde bulunan haklara yönelik kaydedilen ilerlemeleri, alınan önlemleri ve karşılaşılan zorlukları içeren bir raporu Genel Kurul'a sunma yükümlülüğü getirmiştir¹⁰².

İnsan Hakları Komisyonu, 1960'ların ikinci yarısından itibaren, dünyada yaşanan insan hakları ihlallerini yakından izlemeye ve bu konudaki şikâyetleri incelemeye başlamıştır. Komisyon, bu faaliyetlerini Ekonomik ve Sosyal Konsey'in kabul etmiş olduğu "özel usuller sistemi"¹⁰³ ile gerçekleştirmiştir¹⁰⁴. Söz konusu sistemde, ağır ve sistematik insan hakları ihlallerini raporlama ve belirli ülkelerdeki insan hakları ihlallerini veya belirli insan hakları konularını araştırma görevleri, alanında uzman kişiler tarafından yerine getirilmektedir¹⁰⁵.

1990'ların ikinci yarısından itibaren, İnsan Hakları Komisyonu'nun, yüksek düzeyde siyasallaştığına dair eleştirilere¹⁰⁶ maruz kalmasından dolayı, Birleşmiş Milletler insan hakları sisteminde kurumsal bir değişikliğe gidilerek, İnsan Hakları Komisyonu kaldırılmıştır¹⁰⁷. Onun yerine, Genel Kurul'un, 15 Mart 2006 tarihinde almış olduğu 60/251

araştırmalar yapma, insan hakları ve temel özgürlüklere ilişkin ayrımcılıkların önlenmesi ve etnik, ırki ve dini azınlıkların korunması konularında İnsan Hakları Komisyonu'na tavsiyelerde bulunma gibi görevleri, özel raportörler, çalışma grupları ve temsilciler kullanarak yerine getirmektedir. **TOPAL**, par. 11; **Ayrıca bkz. SMITH**, s.65.

¹⁰¹ **DOĞAN/ÖZDEMİR**, s. 228.

¹⁰² **ALGAN/TİRYAKİ**, s. 119.

¹⁰³ Söz konusu sistemin başlıca usulleri, insan haklarına ilişkin şikâyetlerin araştırılması için kabul edilen "1235 Usulü" ve "1503 Usulü" olmakla birlikte, bunlar dışında başka özel usuller de kabul edilmiştir. Söz konusu özel usullerden ilerleyen bölümlerde ayrıntılı olarak bahsedilecektir.

¹⁰⁴ **ERDOĞAN**, s. 255.

¹⁰⁵ **DOĞAN/ÖZDEMİR**, s. 228; **ALGAN/TİRYAKİ**, s. 123.

¹⁰⁶ Bu eleştiriler özellikle, Komisyon'a seçilen devletlerin, rakip devletlerin gerçekleştirmiş olduğu insan hakları ihlallerini incelemek ve kendi devletlerinde yaşanan insan hakları ihlallerini incelemekten kaçınmak suretiyle, bu konularını kötüye kullanmaları üzerinde yoğunlaşmaktadır. **KESKİN Funda**, "Birleşmiş Milletler", Uluslararası Örgütler, Eskişehir 2013, s. 39. (s. 26-59)

¹⁰⁷ **DOĞAN/ÖZDEMİR**, s. 229.

sayılı Kararı¹⁰⁸ ile İnsan Hakları Konseyi kurulmuştur¹⁰⁹. Söz konusu karara göre, İnsan Hakları Komisyonu'nun bütün görevlerini üstlenecek olan İnsan Hakları Konseyi'nin amacı, insan hakları konusunda uluslararası toplumu bir araya getirerek, merkezi bir kurum yapısı altında, bir uluslararası insan hakları sistemi oluşturmaktır¹¹⁰.

Ekonomik ve Sosyal Konsey'e bağlı bir insan hakları kurumu olan İnsan Hakları Komisyonu'nun yerine kurulan İnsan Hakları Konseyi, Genel Kurul'a bağlı yardımcı organlardan birisidir ve Genel Kurul, İnsan Hakları Konseyi'nin statüsünü beş yılda bir gözden geçirmektedir¹¹¹. Konsey'in 47 üyesi, Genel Kurul'da yapılan gizli oylama sonucunda oy çokluğu ile üç yıllık görev süresi için seçilmekte ve seçilen bir üye yalnızca iki dönem üst üste görev yapabilmektedir¹¹². Ciddi ve sistematik insan hakları ihlalleri gerçekleştirilen Konsey üyesi devletlerin üyeliği, Genel Kurul'un üçte iki çoğunlukla alacağı bir kararla askıya alınabilmektedir¹¹³.

Birleşmiş Milletler'in insan hakları alanındaki faaliyetleri bakımından en önemli kurumlarından birisi olan İnsan Hakları Konseyi, insan haklarının korunması, geliştirilmesi ve teşvik edilmesi ile insan hakları ihlallerinin tespit edilip incelenmesi bakımından önemli bir yere

¹⁰⁸ **Kararın tam metni için bkz. General Assambly's Resolution, 60/251- Human Rights Council,**

http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/A.RES.60.251_En.pdf, Erişim Tarihi, 15.10.2014.

¹⁰⁹ **JOSEPH/KYRIAKAKIS**, s. 9-10; The United Nations Human Rights System: How To Make It Work For You, Geneva/New York 2008, s. 7, http://www.un-ngls.org/IMG/pdf/Final_logo.pdf, Erişim Tarihi, 15.10.2014; **SMITH**, s. 61.

¹¹⁰ **DOĞAN/ÖZDEMİR**, s. 229.

¹¹¹ **General Assambly's Resolution, 60/251- Human Rights Council,** m. 1, http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/A.RES.60.251_En.pdf, Erişim Tarihi, 15.10.2014.

¹¹² **General Assambly's Resolution, 60/251- Human Rights Council,** m. 7, http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/A.RES.60.251_En.pdf, Erişim Tarihi, 15.10.2014.

¹¹³ **General Assambly's Resolution, 60/251- Human Rights Council,** m. 8, http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/A.RES.60.251_En.pdf, Erişim Tarihi, 15.10.2014.

sahiptir¹¹⁴. Ayrıca Konsey, devletlerin, sivil toplum örgütlerinin, uluslararası kuruluşların insan haklarına ilişkin görüşlerini ifade etmeleri bakımından önemli bir platform olmuştur. Bu bakımdan bütün üye devletlerden, Konsey ile iş birliği içinde olmaları ve insan haklarının korunması ve geliştirilmesi konusunda yüksek düzeyde çaba göstermeleri beklenmektedir¹¹⁵.

İnsan Hakları Konseyi'ne, İnsan Hakları Komisyonu'nun kullandığı özel usulleri, denetim mekanizmalarını koruyarak, diğer tüm yetki ve mekanizmaları tekrar gözden geçirip, gerektiğinde örgütlenme ve geliştirme yetkisi verilmiştir¹¹⁶. Bu bakımdan İnsan Hakları Konseyi'ni, İnsan Hakları Komisyonu'nun almış olduğu kararları da üstlenerek, bunlara özel prosedürler ve çeşitli tematik çalışma grupları, İnsan Haklarını Koruma ve Geliştirme Alt Komisyonu ve resmi şikâyet prosedürlerini de eklemiştir¹¹⁷. İnsan Hakları Konseyi, altı hafta süren oturumlarla yılda bir defa toplanan İnsan Hakları Komisyonu'ndan farklı olarak, toplam süresi 10 haftayı geçmeyecek şekilde, yılda her biri iki hafta süren en az üç oturum ile toplanmakta ve ihtiyaç durumunda üyelerinin üçte birinin katılımıyla acil toplantılar yapabilmektedir¹¹⁸.

Konsey'in görevleri, evrensel düzeyde insan haklarını koruma ve temel hak ve özgürlüklere saygıyı teşvik etme, insan hakları konusunda eğitimleri geliştirme ve arttırma, tematik sorunlar hakkında devletlere ve sivil topluma forum hizmeti sunma, insan haklarına ilişkin konularda uluslararası hukukun geliştirilmesi için Genel Kurul'a tavsiyelerde bulunma, diğer devletlerle diyalog ve işbirliği halinde insan hakları ihlallerinin önlenmesine yardımcı olma, insan haklarının tam manasıyla

¹¹⁴ Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Konseyi, <http://cenevreofisi.dt.mfa.gov.tr/ShowInfoNotes.aspx?ID=203421>, Erişim Tarihi, 15.10.2014.

¹¹⁵ İnsan Hakları, <http://www.unicankara.org.tr/today/4.html#4b>, Erişim Tarihi, 15.10.2014.

¹¹⁶ DOĞAN/ÖZDEMİR, s. 229; JOSEPH/KYRIAKAKIS, s. 10.

¹¹⁷ İnsan Hakları, <http://www.unicankara.org.tr/today/4.html#4b>, Erişim Tarihi, 16.10.2014.

¹¹⁸ **General Assambly's Resolution, 60/251- Human Rights Council**, m. 10, http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/A.RES.60.251_En.pdf, Erişim Tarihi, 15.10.2014.

uygulanması için devletlerin sorumluluklarını yerine getirmelerini geliştirme, acil insan hakkı ihlallerine derhal karşılık verme, Birleşmiş Milletler'in düzenlediği konferanslarda ve zirvelerde çıkan insan haklarına ilişkin amaç ve taahhütleri takip etme, insan hakları konularında hükümetlerle, sivil toplum örgütleriyle, bölgesel teşkilatlarla ve ulusal insan hakları kurumlarıyla yakın ilişki içinde çalışma ve Genel Kurul'a yapılan faaliyetlere ilişkin her yıl rapor sunma şeklinde sıralanabilir¹¹⁹. Ayrıca Konsey'e, her devletin insan hakları alanında vermiş oldukları taahhütleri ve sorumluluklarını yerine getirip getirmediğini denetleme görevi de yüklenmiştir. Bu konuda oluşturulan Evrensel Periyodik İnceleme Mekanizması (EPİM) ile bu görevin, objektif ve kayda değer bilgileri esas alarak, devletlerin gönüllü işbirliğine dayanarak gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Konsey, EPİM'i işletirken, her devleti kendi kapasitesine ve ihtiyaçlarına göre değerlendirecek ve devletlerin egemen eşitliği ilkesine ve İnsan Hakları Konseyi'nin evrenselliği ilkesine riayet edecektir¹²⁰.

EPİM'in çalışma şekline bakıldığında, öncelikle üye ülkelere ilişkin rapor hazırlanması amacıyla, her üye devlet için, Konsey'e üye üç devletin kurayla belirlendiği görülmektedir¹²¹. Belirlenen bu devletler, Sekreteryaya'nın yardımıyla bu çalışmalarını sürdürmektedir. EPİM Çalışma Grubu, 2 hafta süreyle toplanmakta ve her oturumda 14 ülke incelenmekte ve yılda üç oturum düzenlenmektedir¹²². Her ülkenin incelenmesi üç buçuk saatlik oturumlarda gerçekleştirilmekte ve bu sürenin bir saati söz konusu ülkeye, geriye kalan süre ise söz almak isteyen diğer ülkelere verilmektedir. EPİM Çalışma Grubu'nun oturumlarına sivil toplum örgütlerine söz verilmemesine rağmen, sivil toplum örgütleri hazırladıkları raporları isteyen devletlerle

¹¹⁹ DOĞAN/ÖZDEMİR, s. 229; KALABALIK, s. 389; SMITH, s. 62-63.

¹²⁰ General Assembly's Resolution, 60/251- Human Rights Council, m. 5/e, http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/A.RES.60.251_En.pdf, Erişim Tarihi, 15.10.2014.

¹²¹ The United Nations Human Rights System: How To Make It Work For You, s. 10.

¹²² JOSEPH/KYRIAKAKIS, s. 17.

paylaşabilmekte ve raporlarında geçen konular söz konusu ülkelerce oturularda dile getirilebilmektedir. Çalışma Grubu'nda bir ülke için geçici olarak kabul edilen EPİM raporu, ilgili ülkenin vereceği ek güncel bilgiler, diğer ülkelerin yorumları ve önerileri ile sivil toplum kuruluşlarının da katılımıyla, İnsan Hakları Konseyi'nde altıncı gündem maddesi olarak tekrar ele alınmakta ve rapor son şeklini alarak onaylanmaktadır¹²³.

İnsan Hakları Konseyi, insan haklarına ilişkin ciddi ihlaller yaşandığını düşündüğü konular için uzmanlardan oluşan çalışma gruplarından veya özel, bağımsız raportörlerden bir inceleme talep edebilir. Uzmanların ve raportörlerin hazırlayacağı raporlar doğrultusunda Konsey, hükümetlere çağrı yaparak, düzeltilmesi gereken durumları bildirir¹²⁴.

Genel Kurul'un İnsan Hakları Konseyi'nin kurulmasına ilişkin kararıyla, İnsan Haklarının İlerletilmesi Ve Korunması Hakkında Alt-Komisyonu kaldırılarak yerine İnsan Hakları Konseyi Danışma Komitesi kurulmuştur. İnsan Hakları Konseyi'nin güdümünde hareket eden Danışma Komitesi, daha çok uygulamaya yönelik çalışmalar yapmakta ve İnsan Hakları Konseyi'nin yetkisi altında bulunan tematik konulara¹²⁵ ilişkin önerilerde bulunmaktadır. Danışma Komitesi'nin, önceki alt-komisyonundan farklı olarak, belirli ülkelerdeki durumlarla ilgili olarak inceleme yapma ve karar alma yetkisi bulunmamaktadır. Komite'nin esas görevi, Konsey'e usuli etkililiğin artırılması konusunda tavsiyeler bulunma konusundadır¹²⁶.

¹²³ Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Konseyi, <http://cenevreofisi.dt.mfa.gov.tr/ShowInfoNotes.aspx?ID=203421>, Erişim Tarihi, 15.10.2014.

¹²⁴ İnsan Hakları, <http://www.unicankara.org.tr/today/4.html#4b>, Erişim Tarihi, 16.10.2014.

¹²⁵ "İnsan Hakları Konseyi kararları çerçevesinde, Komite'nin gündemindeki tematik konular arasında insan hakları eğitimi, gıda hakkı, kadın hakları, kayıp şahıslar, engellilerin hakları, cüzzamlı kişilere karşı ayrımcılık yer almaktadır.", Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Konseyi, <http://cenevreofisi.dt.mfa.gov.tr/ShowInfoNotes.aspx?ID=203421>, Erişim Tarihi, 16.10.2014.

¹²⁶ DOĞAN/ÖZDEMİR, s. 230.

F. İnsan Hakları Yüksek Komiserliği

Uluslararası toplum, İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'nin oluşturulmasından itibaren, insan haklarının korunmasında ve geliştirilmesinde etkili rol oynayacak, Birleşmiş Milletler'e bağlı bir organın oluşturulması için çalışmalar yapmıştır. 1993 yılında gerçekleştirilen Dünya İnsan Hakları Konferansı ve sonucunda ortaya çıkan Viyana Eylem Planı ve Deklarasyonu¹²⁷, bu organın oluşturulmasında en önemli çalışma olarak kabul edilmektedir. Söz konusu Konferansta, İnsan Hakları Yüksek Komiserliği (İHYK)'nin kurulmasının kararlaştırılmasının ardından, Genel Kurul harekete geçmiş ve gerekli çalışmalar başlatılmıştır. Bunun üzerine İHYK, Genel Kurul'un 48/141 sayılı Kararı¹²⁸ ile 20 Aralık 1993 tarihinde kurulmuştur¹²⁹. İHYK'nın kurulmasıyla birlikte, evrensel insan hakları normları ile bu normların uygulanması arasındaki boşluğun doldurulması adına önemli bir adım atılmıştır¹³⁰.

İnsan Hakları Yüksek Komiserliği, insan hakları alanında insan haklarının geliştirilmesi ve korunması bakımından faaliyetler gösteren başlıca kurumlardan birisidir¹³¹. İnsan haklarına ilişkin Birleşmiş Milletler faaliyetlerinin odak noktası kabul edilen İHYK¹³², Birleşmiş Milletler insan hakları mekanizmalarına uzmanlık yapmakta ve teknik destek

¹²⁷“Söz konusu belgede, BM çatısı altındaki ve bölgesel örgütlerdeki insan hakları çalışmalarının desteklenmesi ve koordinasyonuna ilişkin tedbirler ele alınmış ve “BM insan hakları mekanizmasının (machinery) adaptasyonu ve güçlendirilmesi” başlığı altında, BM Genel Kurulu'na İnsan Hakları Yüksek Komiserliği'nin kurulması tavsiyesinde bulunulmuştur.”, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği Ofisi (OHCHR - BMİHYK), <http://cenevreofisi.dt.mfa.gov.tr/ShowInfoNotes.aspx?ID=203423>, Erişim Tarihi, 17.10.2014.

¹²⁸ **Kararın tam metni için bkz.**

http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/48/141, Erişim Tarihi, 17.10.2014.

¹²⁹ **DOĞAN/ÖZDEMİR**, s. 230; **KALABALIK**, s. 391; **SMITH**, s. 66.

¹³⁰ **JOSEPH/KYRIAKAKIS**, s. 19.

¹³¹ OHCHR In The World: Making Human Rights A Reality On The Ground, <http://www.ohchr.org/EN/Countries/Pages/WorkInField.aspx>, Erişim Tarihi, 17.10.2014.

¹³² **SMITH**, s. 66.

sağlamaktadır. Bu mekanizmalar, İnsan Hakları Konseyi de dâhil olmak üzere, BM Şartı'na dayanarak oluşturulmuş insan hakları mekanizmalar, uluslararası insan hakları sözleşmeleri tarafından oluşturulmuş mekanizmalar ve üye devletlerin sözleşmelerden doğan yükümlülüklerini yerine getirmelerini denetleyen bağımsız uzmanlar şeklinde sıralanabilir¹³³. Başka bir deyişle İHYK, yukarıda sayılan mekanizmalar içerisinde yer alan organ ve kurumlar için, bir sekreteryaya işlevi görmektedir¹³⁴. İHYK, yönetim birimi Cenevre'de olmak üzere, New York'taki Birleşmiş Milletler Merkezi'nde ve farklı ülkelerde bulunan on tane ülke ofisi ve 12 tane bölge ofisine sahiptir. Bu ofislerde toplam 850 personel görev yapmaktadır. İHYK görevlerini yerine getirirken kullandığı finansmanı, BM olağan bütçesi ile üye ülkelerin, uluslararası kuruluşların, çeşitli vakıfların ve bireylerin gönüllü katkılarından sağlamaktadır¹³⁵.

İHYK'nın temel amacı, Birleşmiş Milletler çerçevesinde insanların, uluslararası insan hakları standartları dâhilinde yönetildiği bir toplumda yaşayabilmeleri için, insan haklarının korunması ve geliştirilmesi için var olan çabaların artırılması olarak belirtilebilir¹³⁶. Bu bakımdan, insan hakları konusunda Birleşmiş Milletler faaliyetlerinin koordine edilmesini sağlayan İHYK, üye ülkelerin yükümlülüklerine ve insan hakları standartlarına uyup uymadığını da takip edebilmektedir¹³⁷. Ayrıca, insan hakları konularında tavsiye hizmeti, finansal ve teknik yardım sağlama, insan haklarının gerçekleştirilmesinin önündeki engelleri kaldırmak için aktif bir katkı sağlama, insan haklarının geliştirilmesi için eğitim ve kamu bilgilendirme programları düzenleme, insan hakları

¹³³ Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği Ofisi (OHCHR - BMİHYK) <http://cenevreofisi.dt.mfa.gov.tr/ShowInfoNotes.aspx?ID=203423>, Erişim Tarihi, 17.10.2014.

¹³⁴ İnsan Hakları, <http://www.unicankara.org.tr/today/4.html#4b>, Erişim Tarihi, 17.10.2014; SMITH, s. 66.

¹³⁵ Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği Ofisi (OHCHR - BMİHYK) <http://cenevreofisi.dt.mfa.gov.tr/ShowInfoNotes.aspx?ID=203423>, Erişim Tarihi, 17.10.2014.

¹³⁶ TOPAL, par. 13.

¹³⁷ JOSEPH/KYRIAKAKIS, s. 19; KALABALIK, s. 391.

konusunda var olan sistemlerin yeterliliğini ve etkililiğini sağlama görevleri İHYK'nın sorumlulukları içerisindedir¹³⁸. Bununla birlikte, İHYK'ya, Viyana Eylem Planı ve Deklarasyonu'nda belirtildiği üzere, dünyadaki insan hakları ihlallerinin sebebi olan tehditlere ve tehlikelere karşı aktif bir rol oynama görevi verilmiştir. Bunlara ek olarak, insan hakları çerçevesinde devletlerle diyalog içinde olmak, insan haklarının geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması için uluslararası işbirliğini sağlamak, insan hakları konusunda Birleşmiş Milletler mekanizmalarının güçlendirilmesi ve rasyonelleştirilmesi yönünde çalışmalar yapmak ve İnsan Hakları Merkezi'ni yürütme görevini gerçekleştirmek de, İHYK'nın görevleri arasındadır¹³⁹.

İHYK, BM Genel Sekreteri'ne bağlı bir Yüksek Komiser tarafından yönetilmektedir. Yüksek Komiser, insan hakları konularında esas sorumlu kişi olmakla birlikte, BM Genel Sekreter yardımcısı derecesinde olup, yapmış olduğu faaliyetlerden dolayı Genel Sekretere karşı sorumludur. Ayrıca, Yüksek Komiser yapılan faaliyetler hakkında, Genel Kurul'a, Ekonomik ve Sosyal Konsey'e ve İnsan Hakları Konseyi'ne bilgi vermek zorundadır¹⁴⁰. Yüksek Komiser, Genel Sekreter tarafından atanmakta ve bu atama Genel Kurul tarafından onaylanmaktadır. Yüksek Komiserliğe atanacak kişinin iyi ahlaklı ve dürüst olmasının yanı sıra, insan hakları alanında uzman olmasına ve küresel toplumdaki farklı kültürleri algılama yetisine sahip bir kişi olmasına dikkat edilmektedir. Coğrafi rotasyona uygun olarak atanan Komiser, 4 yıllık süre için seçilmektedir¹⁴¹.

Yüksek Komiser'in, bütün insanlığın insan haklarından etkin bir şekilde faydalanmasını sağlama, Birleşmiş Milletler bünyesinde yer alan insan haklarına ilişkin faaliyetleri artırma, yeni insan hakları

¹³⁸ SMİTH, s. 66.

¹³⁹ KALABALIK, s. 392-393.

¹⁴⁰ TOPAL, par. 12.

¹⁴¹ **General Assambly's Resolution, 48/141- High Commissioner For The Promotion And Protection Of All Human Rights, m. 2/a-b-c,** http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/48/141, Erişim Tarihi, 17.10.2014.

standartlarının geliştirilmesine yardımcı olma ve insan hakları andlaşmalarının daha fazla devlet tarafından onaylanması için devletleri teşvik etme gibi çok sayıda görevi vardır¹⁴². Bununla birlikte Yüksek Komiser'e, devletlerin insan haklarına ilişkin yükümlülüklerini yerine getirmeleri için, gerekli danışmanlık, teknik ve finansal hizmetleri sağlama ve insan haklarının korunmasını geliştirmek amacıyla devletlerle diyaloga girerek yardımda bulunma görevi verilmiştir. Özellikle, Yüksek Komiser devletlerin gelişme hakkının gerçekleştirilmesini teşvik etmekle de yükümlüdür¹⁴³. Bütün bunlara ek olarak Yüksek Komiser, Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF), Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu (UNESCO), Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP), Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) ve Birleşmiş Milletler Gönüllüleri (UNV) gibi insan hakları konusunda uzmanlaşmış kurumlarla işbirliği ve koordinasyonu sağlama yükümlülüğü altındadır¹⁴⁴. Yüksek Komiser, Birleşmiş Milletler çatısı altındaki insan hakları faaliyetlerini ilgi merkezi haline getirmek için çalışmalar yapmaktadır. Dahası, Yüksek Komiser, gerek yukarıda bahsedilen faaliyetler aracılığıyla, gerekse konuşmalar, basın brifingleri, basılı eserler ve konferanslar aracılığıyla, insan haklarının sürekli olarak kamuya açık bir görünüm arz etmesi için çabalamaktadır¹⁴⁵.

G. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, 1950 yılında almış olduğu bir kararla¹⁴⁶, 1 Ocak 1951'den itibaren geçerli olmak üzere, mültecilerin yasal olarak korunmasını ve onların sorunlarına çözümler bulunmasını sağlayacak Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği

¹⁴² İnsan Hakları, <http://www.unicankara.org.tr/today/4.html#4b>, Erişim Tarihi, 17.10.2014.

¹⁴³ **Administrative Committee On Coordination**, The United Nations System And Human Rights: Guidelines And Information For The Resident Coordinator System, Geneva, March 2000, par. 45; **DOĞAN/ÖZDEMİR**, s. 231; **SMITH**, s. 66.

¹⁴⁴ İnsan Hakları, <http://www.unicankara.org.tr/today/4.html#4b>, Erişim Tarihi, 17.10.2014.

¹⁴⁵ **KALABALIK**, s. 392; **SMITH**, s. 66.

¹⁴⁶ Kararın tam metni için bkz. **General Assembly's Resolution, 428(V)- Statute of the Office of the United Nations High Commissioner for Refugees**, [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/428\(V\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/428(V)), Erişim Tarihi, 18.10.2014.

(BMMYK)'ni oluşturmuştur¹⁴⁷. BMMYK'nın göreve başlamasının ardından, bu kurumun faaliyetlerine yasal bir dayanak niteliğinde olan 1951 tarihli Mültecilere İlişkin Cenevre Sözleşmesi¹⁴⁸, Genel Kurul tarafından kabul edilmiştir¹⁴⁹. 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi, yalnızca 1 Ocak 1951'den önce, Avrupa'da meydana gelmiş olaylar sonucunda mülteci durumuna düşmüş kişilerin yararlanabileceği bir sözleşmedir. Fakat devam eden yıllarda, yaşanan mülteci hareketleri, mülteciliğin yalnızca İkinci Dünya Savaşı sonrasında yaşanan geçici bir durum olmadığını göstermiştir. 1967 yılında kabul edilen Mültecilerin Statüsüne İlişkin Protokol¹⁵⁰, 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi'nin zaman coğrafi sınırlamasını kaldırmıştır¹⁵¹. Söz konusu Sözleşme ve Protokol'ün, her türlü zulme cevap veren bir nitelikte uygulanması noktasında en büyük çabayı BMMYK göstermektedir¹⁵². Başka bir ifadeyle, bütçesi gönüllü katkılara dayanan BMMYK, uluslararası mülteci koruma sisteminin temelini oluşturan 1951 Cenevre Sözleşmesi ve 1967 Protokolü'nün güçlendirilmesi yoluyla, bu sistemin daha etkin hale getirilmesi için yoğun çaba göstermektedir¹⁵³.

BMMYK'nın esas görevi, mülteci konumuna düşen bireylerin değerlendirilmesini temel almaktaydı, fakat zamanla yaşanan uluslararası gelişmelerin baskısı sonucunda, Komiserliğin görev alanına giren

¹⁴⁷ KALABALIK, s. 392.

¹⁴⁸ Sözleşmenin tam metni için bkz. Mültecilere İlişkin Cenevre Sözleşmesi, <http://www.tbmm.gov.tr/komisyonsanahaklari/pdf01/179-199.pdf>, Erişim Tarihi: 18.10.2014.

¹⁴⁹ HARVEY Colin, "Is Humanity Enough? Refugees, Asylum Seekers And The Rights Regime", Contemporary Issues In Refugee Law, (Edited By: Satvinder Singh Juss, Colin Harvey), s. 69.

¹⁵⁰ Sözleşmenin tam metni için bkz. Mültecilerin Statüsüne İlişkin Protokol, http://www.uhdigm.adalet.gov.tr/sozlesmeler/coktarafliisoz/bm/bm_13.pdf, Erişim Tarihi: 18.10.2014.

¹⁵¹ Fact Sheet No.20, Human Rights And Refugees, s. 4. <http://www.ohchr.org/Documents/Publications/FactSheet20en.pdf>, Erişim Tarihi: 18.10.2014.

¹⁵² İltica ve Göç Mevzuatı, Ankara 2005, s. 80.

¹⁵³ Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR), <http://www.unicankara.org.tr/v2/pages/bm-sistemi/bm-tuerkiye.php#UNHCR>, Erişim Tarihi: 19.10.2014.

grupların sayısı artmış ve BMMYK'nın görev alanı genişlemiştir¹⁵⁴. Bu bakımdan BMMYK, hükümetlerle işbirliği halinde, mültecilere ilişkin olarak öngörülen, gönüllü geri dönme, yerel entegrasyon ve yeniden yerleştirme olarak adlandırılan kalıcı çözüm yollarından birine ulaşmayı hedeflemektedir¹⁵⁵. Gönüllü geri dönme, mültecilerin kendi istekleriyle, geri ülkelerine dönmelerini; yerel entegrasyon, bölgede sığınılan ilk ülkeye ve yerel topluluklara mültecilerin uyumlu hale getirilmesini; yeniden yerleştirme, gerektiğinde önceki bölgenin dışında mültecilerin yerleşebileceği alanların yaratılmasını ve buralara yerleştirilmesini ifade etmektedir¹⁵⁶. Ayrıca, sığınma, mültecilik ve insani yardım konularında farkındalığı arttırmayı hedefleyen BMMYK, bu amaçlarla yürüttüğü çalışmalarla, uluslararası toplumun bu bağlamda karşılaştığı engelleri ve gelecekte karşılaşılabileceği sorunları, oluşturulan toplumsal farkındalık ve anlayışla en aza indirmektedir. Bununla birlikte, esasında insani bir örgüt olan BMMYK, yaptığı halkı bilgilendirme, toplumsal farkındalık ve basın ilişkileri etkinlikleriyle, sığınmacıların, mültecilerin yerinden edilmiş kişilerin ve ilgi alanındaki diğer kişilerin temel insan haklarına hoşgörüyü ve saygıyı teşvik etmektedir¹⁵⁷.

Mültecilerin yasal korunmasının icrai sorumluluğu BMMYK'nın başında bulunan Yüksek Komiser'e aittir. Yüksek Komiser, maddi yardımlar konusunda, yardımların ulaştırılması noktasında koordinasyon sağlama ve hükümetleri, ulusal ve uluslararası insani örgütleri yardıma çağırma görevlerini yerine getirmektedir¹⁵⁸. Yüksek Komiser, izlenecek politikalar konusunda, gerekli direktifleri Genel Kurul'dan ya da Ekonomik ve Sosyal Konsey'den almaktadır. Bununla birlikte Yüksek

¹⁵⁴ KALABALIK, s. 392.

¹⁵⁵ Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR), <http://www.unicankara.org.tr/v2/pages/bm-sistemi/bm-tuerkiye.php#UNHCR>, Erişim Tarihi, 19.10.2014.

¹⁵⁶ KALABALIK, s. 392.

¹⁵⁷ Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR), <http://www.unicankara.org.tr/v2/pages/bm-sistemi/bm-tuerkiye.php#UNHCR>, Erişim Tarihi, 19.10.2014.

¹⁵⁸ KALABALIK, s. 392.

Komiser, görüşlerini Genel Kurul, Ekonomik ve Sosyal Konsey ile yardımcı örgütleri önünde dile getirebilmektedir¹⁵⁹.

1958’de Ekonomik ve Sosyal Konsey tarafından kurulan¹⁶⁰ ve toplam 94 ülkeden oluşan BMMYK Yürütme Komitesi (EXCOM), Yüksek Komiserliğin izleyeceği politikaları belirlemekte ve bütçeyi onaylamaktadır. EXCOM’a bağlı olarak görev yapan ve hazırlık çalışmalarını yürüten bir Daimi Komite yılda üç kez Cenevre’de toplanmaktadır. Ayrıca BMMYK, Ekonomik ve Sosyal Konsey aracılığıyla, BM Genel Kurulu’na yıllık raporlar sunmaktadır¹⁶¹. Bununla birlikte, EXCOM’un vermiş olduğu kararlar, mülteci hukukunun oluşturulması ve geliştirilmesi açısından son derece önemli ve etkili bir kaynak olma özelliğini taşımaktadır. Bu komitenin verdiği kararların, devletler üzerinde hukuki açıdan bağlayıcılığı olmamasına rağmen, karşılaşılan mülteci sorunları hakkında ilke görüşler, bu kararlarla belirlendiğinden dolayı devletlerin bu kararları, uygulamalarında göz önünde bulundurmaları gerekmektedir. Ayrıca, bu alanda çalışma yürüten sivil toplum kuruluşları ve yargı kurumları bakımından da bu kararlar önemli bir yer tutmaktadır¹⁶².

H. Kadınların Statüsü Komisyonu

Kadının Statüsü Komisyonu, Ekonomik ve Sosyal Konsey’in almış olduğu bir kararla¹⁶³ 21 Haziran 1946 tarihinde kurulmuştur. Ekonomik ve Sosyal Konsey’in en işlevsel komisyonlarından birisi olan Kadınların Statüsü Komisyonu’nun en temel amacı, kadın ve erkeklerin eşitliği

¹⁵⁹ Birleşmiş Milletler Türk Derneği, s. 12.

¹⁶⁰ KALABALIK, s. 392.

¹⁶¹ Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK-UNHCR), <http://cenevrefofisi.dt.mfa.gov.tr/ShowInfoNotes.aspx?ID=203423>, Erişim Tarihi, 19.10.2014.

¹⁶² KILIÇ Taner, “Bir İnsan Hakkı Olarak Sığınma Hakkı”, s. 12.

http://www.multeci.net/index.php?option=com_content&view=article&id=59:br-nsan-hakki-olarak-ltca-&catid=35:goc-ve-multecilik&Itemid=14, Erişim Tarihi: 19.10.2014.

¹⁶³ Kararın tam metni için bkz. Council Resolution 11(II) of 21 June 1946, http://www.un.org/womenwatch/daw/csw/pdf/CSW_founding_resolution_1946.pdf, Erişim Tarihi, 20.10.2014.

ilkesinin uygulanmasını sağlamaktır¹⁶⁴. Bu bakımdan Komisyon, temel fonksiyonu olan ekonomik, sosyal, siyasal, medeni, toplumsal eğitimsel konularda kadın haklarının geliştirilmesi ve desteklenmesi için Ekonomik ve Sosyal Konseye öneriler ve raporlar hazırlamak ve kadın hakları konusunda acil çözüme ihtiyaç duyulan sorunlara yönelik tavsiyelerde bulunma ve bu önerilerin uygulanabilmesi için yeni çözüm yolları geliştirmekle yükümlüdür¹⁶⁵. BM Genel Kurulu, Komisyon'a, 1995 yılında Pekin'de gerçekleştirilen Pekin Bildirisi ve Eylem Platformu¹⁶⁶'ndan sonra, 2000 yılında yapılacak olan Konferansı düzenleme ve ilgili olduğu alanlarda inceleme yapma yetkilerini vermiştir¹⁶⁷. Pekin Bildirisi ve Eylem Platformu'ndan bu yana Komisyon, her yıl diğer gündem maddeleri yanında Pekin Deklarasyonu ve Eylem Planı'nda bahsedilen 12 kritik alanı gözden geçirme görevini de yerine getirmektedir¹⁶⁸. Bu kritik alanlar şu şekilde sıralanmaktadır¹⁶⁹:

- i. Kadınların sırtında bulunan devamlı ve artan yoksulluk yükü,
- ii. Eğitim ve öğretimdeki eşitsizlikler ve yetersizlikler,
- iii. Bunlara ulaşmadaki eşitsizlik,

¹⁶⁴ TBMM Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu Heyetinin Birleşmiş Milletler Kadının Statüsü Komisyonu 57. Oturumuna Katılımı, 7 Mart 2013, s. 1. http://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefek_new/docs/57_kadinin_sta_kom_rap.pdf, Erişim Tarihi, 20.10.2014; **Birleşmiş Milletler Türk Derneği**, s. 7.

¹⁶⁵ SMITH, s. 60.

¹⁶⁶ "Birleşmiş Milletler 1975 yılından başlayarak kadın hakları konusunda dünyadaki devletleri, uzmanları ve sivil toplumu bir araya getirebilmek için dört dünya konferansı düzenlemiştir: Meksika (1975), Kopenhag (1980), Nairobi (1985), Pekin (1995). Bu konferanslardan sonuncusu olan Pekin Konferansı'na hem hükümetler, hem uzmanlar, hem de sivil toplum örgütleri yoğun bir katılım sağlamış, Konferans sonucunda oluşturulan Pekin Deklarasyonu ve Eylem Planı (Beijing Declaration and Platform for Action) ve içerdiği 12 kritik alan 1995 yılından sonra BM'deki kadının insan hakları gündemini belirlemekte etkili olmuştur.", <http://www.kadinininsanhaklari.org/programlar/savunuculuk/uluslararasi-duzeyde-savunuculuk/pekin-konferansi/>, Erişim Tarihi, 19.10.2014.

¹⁶⁷ KALABALIK, s. 390.

¹⁶⁸ Birleşmiş Milletler, <http://www.kadininstatusu.gov.tr/tr/19136/Birlesmis-Milletler>, Erişim Tarihi, 20.10.2014.

¹⁶⁹ <http://www.kadinininsanhaklari.org/programlar/savunuculuk/uluslararasi-duzeyde-savunuculuk/pekin-konferansi/>, Erişim Tarihi, 20.10.2014.

- iv. Sağlık ve bağlantılı hizmetlerdeki eşitsizlikler ve yetersizlikler,
- v. Bunlara ulaşmadaki eşitsizlik,
- vi. Kadına yönelik şiddet, silahlı veya diğer türden çatışmaların, yabancı işgali altında yaşayanlar dâhil, kadınlar üzerindeki etkileri, ekonomik yapılarda ve politikalarda üretime yönelik her tür faaliyette ve kaynaklara ulaşmada eşitsizlik,
- vii. Yetki ve karar almanın bütün düzeylerde paylaşılmasında kadınla erkek arasındaki eşitsizlik,
- viii. Kadının ilerlemesini sağlayacak bütün düzeylerdeki mekanizmaların yetersizliği,
- ix. Kadının insan haklarına saygı eksikliği, bu hakların yaygınlaştırılması ve korunmasında yetersizlik,
- x. Kadının klişeleştirilmesi ve özellikle medya olmak üzere kadının bütün iletişim sistemlerine katılımında ve ulaşılabilirliğinde eşitsizlik,
- xi. Doğal kaynakların yönetiminde ve çevrenin korunmasında toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizlikler,
- xii. Kız çocuklarına karşı sürekli ayrımcılık ve kız çocuklarının haklarının ihlali.

Kadın Hakları Komisyonu da tıpkı İnsan Hakları Komisyonu gibi, kendi kararlarını kendisi alır ve Ekonomik ve Sosyal Konsey'e karar taslakları sunar. Ayrıca Komisyon, her oturum sonrasında Konsey'e bir rapor sunar¹⁷⁰.

Birleşmiş Milletler üyeleri arasından, bölge esasına göre seçilen 45 temsilci¹⁷¹, üç yıllık süre için yalnızca bir dönem için görev yapabilirler¹⁷². Ayrıca, her yıl Mart ayında 10 günlük süre için toplanan Komisyon, bu toplantı sonucu ortaya çıkan sonuç belgesiyle, o yıl için

¹⁷⁰ **Birleşmiş Milletler Türk Derneği**, s. 8.

¹⁷¹ Birleşmiş Milletler, <http://www.kadininstatusu.gov.tr/tr/19136/Birlesmis-Milletler>, Erişim Tarihi, 20.10.2014.

¹⁷² **Birleşmiş Milletler Türk Derneği**, s. 7.

öncelikli konularını belirlemekte ve ilgili ortaklar için tavsiye kararları almaktadır¹⁷³. Komisyon toplantılarına, Komisyona üye olmayan, fakat Komisyon'un çalışmalarına ilgi duyan Birleşmiş Milletlere üye devletlerin gözlemcileri katılabilmektedir. Ayrıca, BM'ye bağlı Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) ve BM Eğitim ve Kültür Örgütü (UNESCO) gibi uzman kuruluşların temsilcileri de, toplantılara katılabilmekte ve Komisyon'un kendilerini ilgilendiren gündem maddelerinin görüşülmesinde etkin çalışmalar yapmaktadırlar¹⁷⁴.

III. SONUÇ

Birleşmiş Milletler, insan haklarının evrensel bir kavram haline gelmesini sağlamış ve bu kavramın geliştirilmesi, içeriğinin doldurulması ve bu haklar tarafından sağlanan korumanın uygulamaya dökülmesi bakımından önemli bir rol oynamıştır. Gerek Birleşmiş Milletler yapısının ana ve yardımcı organlarının faaliyetleriyle, gerekse Birleşmiş Milletler bünyesinde oluşturulan sözleşmeler vasıtasıyla, insan haklarına saygı teşvik edilmiş, insan hakları kavramı geliştirilmiş ve insan hakları ihlalleri önlenmeye çalışılmıştır. Fakat şu bir gerçektir ki, insan haklarının korunması hiçbir zaman Birleşmiş Milletler'in asıl amacı olmamıştır. Esas amacı dünya barış ve güvenliğinin devamlılığını sağlamak olan Birleşmiş Milletler, bu amaca ulaşmak açısından insan haklarının önemini anlamış ve bu doğrultuda kendisini görevli saymıştır. Gerçekten uluslararası barış ve güvenliğin sürekliliği, toplumun temel birimi olan insanların sahip olduğu temel haklara saygı duyulmasına ve korunmasına bağlıdır. Çünkü bir toplumda, bireylere sahip oldukları haklar verilmediği ya da bu haklar ihlal edildiği zaman, o toplumda doğacak huzursuzluk tüm dünya barışını etkilemektedir. Bu bakımdan Birleşmiş Milletlerin, insan haklarının korunmasını kendisi için esas bir amaç edinmesi şarttır.

¹⁷³ TBMM Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu Heyetinin Birleşmiş Milletler Kadının Statüsü Komisyonu 57. Oturumuna Katılımı, 7 Mart 2013, s. 1. http://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefek_new/docs/57_kadinin_sta_kom_rap.pdf, Erişim Tarihi, 19.10.2014.

¹⁷⁴ **Birleşmiş Milletler Türk Derneği**, s. 7-8.

Uluslararası toplumda bir otorite boşluğu bulunması insan haklarının korunması noktasında en büyük eksikliklerdir. Devletleri vatandaşlarının haklarını ihlal etmemeye, insan haklarına saygı göstermeye zorlayacak bir otoritenin olmaması temel bir sorundur. Bu açıdan, neredeyse bütün dünya devletlerinin üyesi olduğu Birleşmiş Milletler örgütü, bu otorite boşluğunu biraz da olsa doldurmaya çalışmaktadır. Birleşmiş Milletler sistemine bakıldığında, Genel Kurul bir parlamento görevi görmekte, Güvenlik Konseyi Bakanlar Kurulu'nu temsil etmekte, UAD yargı görevini yerine getirmektedir. İnsan hakları bakımından Genel Kurul, almış olduğu kararlar doğrultusunda insan hakları belgelerini kabul ederken, Güvenlik Konseyi BM'nin insan hakları politikalarını belirlemekte ve uluslararası toplum düzenini bozacak nitelikteki ağır insan hakkı ihlalleri durumunda inisiyatif alabilmektedir. Birleşmiş Milletler insan hakları sisteminde en önemli eksiklik, bireylerin başvurabilecekleri bir yargı mekanizmasının bulunmaması noktasındadır. Eğer Birleşmiş Milletler, insan hakları konularında yetkili ve bütün üye devletler bakımından bağlayıcı kararlar verebilen, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne benzer nitelikte bir yargı organına sahip olsaydı, böyle bir yargı organının varlığı, örgüte üye devletlerin insan hakları yükümlülüklerini yerine getirmeleri ve bireylerin haklarını ihlal etmekten kaçınmaları için etkili bir zorlayıcı güç olurdu. Fakat devletlerin, var olan sözleşmeler tarafından öngörülen denetim mekanizmalarının uygulanmasında ve yükümlülüklerin yerine getirilmesinde dahi isteksiz davranmaları gösteriyor ki, uluslararası toplum böyle evrensel bir insan hakları yargı mekanizmasının oluşturulmasına hazır bulunmamaktadır.

Günümüzde yaşanan olaylar, Birleşmiş Milletler insan hakları sisteminin de, esasında büyük devletlerin çıkarları doğrultusunda kullanıldığının önemli bir göstergesidir. Özellikle BM içerisinde başat güç olan Amerika'nın, ağır insan hakkı ihlallerini ileri sürerek çıkarları doğrultusunda Güvenlik Konseyi kararları ile Irak ve Somali gibi bazı ülkelere müdahalelerde bulunması, bu durumun açık bir göstergesidir. Ayrıca, Filistin ve Suriye gibi Ortadoğu ülkelerinde yaşanan ağır insan hakları ihlallerine rağmen, Güvenlik Konseyi'nin bir kınama kararı bile

almaktan aciz kalması, insan haklarının Birleşmiş Milletlerin temel amacı olmadığını göstermektedir.

KAYNAKÇA

- Administrative Committee On Coordination, The United Nations System And Human Rights: Guidelines And Information For The Resident Coordinator System, Geneva, March 2000.
- AKSAR Yusuf, “Uluslararası Ceza Mahkemesi Ve Uygulamalarına Genel Bir Bakış”, Uluslararası Hukuk ve Politika, Cilt: 1, No: 3, 2005, ss. 1 – 14.
- ALGAN Bülent/TİRYAKİ Refik, “Uluslararası Hukuk Açısından Uluslararası Organizasyonlar Ve İnsan Haklarının Korunması: Birleşmiş Milletler Örneği”, Avrasya Dosyası, BM Özel, İlkbahar 2002, Cilt: 8, Sayı: 1, ss. 92-127.
- ARSAVA Fusun, “BM Güvenlik Konseyi’nin İnsan Haklarını Koruma Rolü Ve Güvenlik Konseyi’nin Yetkilerinin Dayanağı Ve Sınırları”, Uluslararası Hukuk ve Politika Dergisi, Cilt: 4, No: 13, 2007, ss. 1-16.
- Basic Facts About The United Nations, New York 2011.
- Birleşmiş Milletler Türk Derneği, Birleşmiş Milletler Ve İnsan Hakları, Ankara 1979.
- Birleşmiş Milletler, “Profesyonel Eğitim Serileri: 4 - Ulusal İnsan Hakları Kurumları: İnsan Haklarının Korunması Ve Yaygınlaştırılması İçin Ulusal Kurumların Oluşturulması Ve Güçlendirilmesi İçin El Kitabı-1995”, Çeviren: Veysel Eşsiz, İnsan Hakları Merkezi Yayını.
- ÇELİK Ümit, “Askeri Müdahaleler Ve Avrupa Birliği – Birleşmiş Milletler İlişkileri”, Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi, Cilt:12, No:2, 2013, ss. 27-60.

- DOĞAN İlyas/ÖZDEMİR Omca, “İnsan Haklarının Birleşmiş Milletler Şartı Temelinde Korunması”, İnsan Hakları Hukuku, 1. Baskı, Ankara 2013, ss. 223-249.
- DÖNER Ayhan, “Kuvvet Kullanma Yasağı Ve İnsani Müdahale Açısından Körfez Krizi”, e-akademi Hukuk, Ekonomi Ve Siyasal Bilimler Aylık İnternet Dergisi, Sayı: 17, Temmuz 2003.
- ERDAL Selcen, Uluslararası Ceza Mahkemesinin Devlet Egemenliğine Etkisi, Ankara 2010.
- GEMALMAZ Mehmet Semih, Ulusalüstü İnsan Hakları Hukukunun Genel Teorisine Giriş, 3. Baskı, İstanbul 2001.
- GÖÇER Mahmut, İnsan Haklarının Korunması ve Birleşmiş Milletler, Ankara 2009.
- GÜLMEZ Mesut, Birleşmiş Milletler Sisteminde İnsan Haklarının Korunması, Ankara 2004.
- HARVEY Colin, “Is Humanity Enough? Refugees, Asylum Seekers And The Rights Regime”, Contemporary Issues In Refugee Law, (Edited By: Satvinder Singh Juss, Colin Harvey).
- International Commission On Intervention And State Sovereignty, The Responsibility To Protect, December 2001.
- İltica ve Göç Mevzuatı, Ankara 2005.
- JOSEPH Sarah/ KYRIAKAKIS Joanna, “The United Nations And Human Rights”, Research Handbook On The International Human Rights Law, (Edited by, Sarah Joseph and Adam McBeth, 2010.
- KATAYANAGİ Mari, Human Rights Functions of United Nations Peacekeeping Operations, Hauge 2002.
- KESKİN Funda, “Birleşmiş Milletler”, Uluslararası Örgütler, Eskişehir 2013, (s. 26-59).
- KESKİN Funda, Uluslararası Hukukta Kuvvet Kullanma: Savaş, Karışma Ve Birleşmiş Milletler, Ankara 1998.

- KURŞUN Günel, “101 Soruda Uluslararası Ceza Mahkemesi”, İnsan Hakları Gündemi Derneği, Ankara 2011.
- ODMAN Tevfik, “Eski Yugoslavya İle İlgili Uluslararası Ceza Mahkemesinin Kuruluşu Ve Yasal Dayanağı”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 45, Sayı: 1-4, 1996, ss. 131-151.
- SCHMİDT Markus, “United Nations”, International Human Rights Law, (Edited by: Daniel Moeckli, Sangeeta Shah, Sandesh Sivakumaran), Oxford 2010.
- SHAW Malcolm N. , International Law, Fifth Edition, Cambridge Press, 2003.
- SLIEDREGT Elies Van/STOITCHKOVA Desislava, “International Criminal Court”, Research Handbook On The International Human Rights Law, (Edited By: Sarah Joseph and Adam McBeth), 2010.
- SMITH Rhona K. M., International Human Rights, Fifth Edition, Oxford 2012.
- TEZCAN Durmuş/ERDEM Mustafa Ruhan/ÖNOK Murat Rifat, Uluslararası Ceza Hukuku, Ankara 2009.
- TÜRKMEN Füsün, İnsan Haklarının Yeni Boyutu İnsancıl Müdahale, İstanbul 2006.
- VÄYRYNEN Raimo, “Enforcement And Humanitarian Invention: Two Faces Of Colective Actions By The United Nations”, Future Of The United Nations System: Potential For The Twenty-First Century, (Editor: Chadwick F. Alger), 1998.

İNTERNET KAYNAKLARI

- Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Konseyi,
<http://cenevrefisi.dt.mfa.gov.tr/ShowInfoNotes.aspx?ID=203421>, Erişim Tarihi, 15.10.2014.

- Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği Ofisi (OHCHR - BMİHYK),
<http://cenevrefisi.dt.mfa.gov.tr/ShowInfoNotes.aspx?ID=203423>, Erişim Tarihi, 17.10.2014.
- Birleşmiş Milletler, <http://www.kadininstatusu.gov.tr/tr/19136/Birlesmis-Milletler>, Erişim Tarihi, 20.10.2014.
- BM Güvenlik Konseyi'nin 'Veto Tarihi',
<http://arsiv.ntvmsnbc.com/news/205434.asp>, Erişim Tarihi, 11.10.2014.
- Council Resolution 11(II) of 21 June 1946,
http://www.un.org/womenwatch/daw/csw/pdf/CSW_founding_resolution_1946.pdf, Erişim Tarihi, 20.10.2014.
- Fact Sheet No.20, Human Rights And Refugees,
<http://www.ohchr.org/Documents/Publications/FactSheet20en.pdf>, Erişim Tarihi: 18.10.2014.
- General Assambly's Resolution, 428(V)- Statute of the Office of the United Nations High Commissioner for Refugees,
[http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/428\(V\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/428(V)), Erişim Tarihi, 18.10.2014.
- General Assambly's Resolution, 48/141- High Commissioner For The Promotion And Protection Of All Human Rights,
http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/48/141, Erişim Tarihi, 17.10.2014.
- General Assambly's Resolution, 60/251- Human Rights Council,
http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/A.RES.60.251_En.pdf, Erişim Tarihi, 15.10.2014.
- <http://tr.euronews.com/2012/04/11/bm-nin-suriye-cikmazi/>, Erişim Tarihi, 11.10.2014.
- <http://www.kadinininsanhaklari.org/programlar/savunuculuk/uluslararası-duzeyde-savunuculuk/pekin-konferansi/>, Erişim Tarihi, 19.10.2014.

- <http://www.ohchr.org/Documents/Issues/Defenders/Declaration/DeclarationHRDTurkish.pdf>, Erişim Tarihi, 19.9.2014.
- http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/48/141, Erişim Tarihi, 17.10.2014.
- [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/678\(1990\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/678(1990)), Erişim Tarihi, 20.09.2014.
- İnsan Hakları, <http://www.unicankara.org.tr/today/4.html#4b>, Erişim Tarihi, 15.10.2014.
- KILIÇ Taner, “Bir İnsan Hakkı Olarak Sığınma Hakkı”, http://www.multeci.net/index.php?option=com_content&view=article&id=59:br-nsan-hakki-olarak-ltca-&catid=35:goc-ve-multecilik&Itemid=14, Erişim Tarihi: 19.10.2014.
- Mültecilere İlişkin Cenevre Sözleşmesi, <http://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/pdf01/179-199.pdf>, Erişim Tarihi, 18.10.2014.
- Mültecilerin Statüsüne İlişkin Protokol, http://www.uhdigm.adalet.gov.tr/sozlesmeler/coktarafli/soz/bm/bm_13.pdf, Erişim Tarihi, 18.10.2014.
- OHCHR In The World: Making Human Rights A Reality On The Ground, <http://www.ohchr.org/EN/Countries/Pages/WorkInField.aspx>, Erişim Tarihi, 17.10.2014.
- Resolution 733, 23 January 1992, [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/733\(1992\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/733(1992)), Erişim Tarihi, 11.10.2014.
- Resolution 794, 3 December 1992, [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/794\(1992\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/794(1992)), Erişim Tarihi, 11.10.2014.
- TBMM Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu Heyetinin Birleşmiş Milletler Kadının Statüsü Komisyonu 57. Oturumuna Katılımı, 7 Mart 2013, http://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefek_new/docs/57_kadinin_sta_kom_rap.pdf, Erişim Tarihi, 20.10.2014.

The United Nations And Human Rights,
<http://www.un.org/rights/dpi1774e.htm>, Erişim Tarihi,
13.10. 2014.

The United Nations Human Rights System: How To Make It Work For
You, Geneva/New York 2008, [http://www.un-
ngls.org/IMG/pdf/Final_logo.pdf](http://www.un-ngls.org/IMG/pdf/Final_logo.pdf), Erişim Tarihi,
15.10.2014.

TOPAL Ahmet Hamdi, “Birleşmiş Milletler Sisteminde İnsan Haklarının
Korunması”, Mevzuat Dergisi, Yıl: 7, Sayı: 83, Kasım
2004, par. 7,
<http://www.mevzuatdergisi.com/2004/11a/01.htm>,
Erişim Tarihi, 19. 9. 2014.